

Innst. 370 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Meld. St. 23 (2012–2013)

Innstilling fra næringskomiteen om digital agenda for Norge. IKT for vekst og verdiskaping

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Hovedinnholdet i meldingen

Formålet med meldingen er å legge frem regjeringens politikk for hvordan Norge som samfunn utnytter mulighetene IKT og Internett gir for verdiskaping og innovasjon.

Regjeringens mål og ambisjoner

Regjeringen vil at Norge skal være et av de fremste markedene for IKT-baserte tjenester; et samfunn hvor innbyggerne er på nett og hvor markedsaktørene vet at de når hele befolkningen med sine digitale tilbud. Vi skal ha en offentlig sektor som etterspør digitale tjenester og løsninger. Vi skal også ha et høyt nivå på IKT-forskningen og god kapasitet og kvalitet i IKT-utdanningen. Befolkningen skal ha digital kompetanse og bruke digitale tjenester på en trygg og sikker måte. Vi skal ha et åpent og ikke-diskriminerende Internett. Sammen med et godt personvern, høy sikkerhet og tillit til IKT-systemene vil dette skape et godt grunnlag for IKT-basert verdiskaping i årene som kommer.

Politikken og tiltakene i meldingen retter seg mot enkeltindivider, organisasjoner, offentlige etater og næringsliv. For at samfunnet skal høste fordelene av den videre IKT-utviklingen, er vi i stor grad avhengig av at IKT-bransjen leverer løsningene. Derfor er norsk IKT-bransje også en viktig målgruppe for denne meldingen.

Regjeringens digitale agenda er delt inn i fire deler:

- I. Norge på nett. Her beskriver vi hvordan regjeringen vil legge til rette for at hele befolkningen kommer på nett og har et godt bredbåndstilbud. At Norge er på nett er helt nødvendig for de øvrige tiltakene. Uten at innbyggere bruker Internett, er det ikke grunnlag for digitale tilbud. Dess flere som er på nett, jo mer attraktivt vil det være å utvikle og selge digitale tjenester. Den høye andelen nettbrukere i Norge er dermed et konkurransefortrinn som regjeringen vil utvikle videre. Denne delen av meldingen omfatter både tiltak for at det skal være et godt bredbåndstilbud og at tilbudet faktisk blir brukt.
- II. Den digitale revolusjon. Her beskriver vi hvordan regjeringen vil legge til rette for og støtte opp om verdiskaping og digital omstilling gjennom gode rammebetingelser og særlig oppmerksomhet på viktige områder som vi mener står foran en digital revolusjon. Områdene er valgt ut fordi de er viktige for samfunnet, og fordi offentlig IKT-politikk har betydning for den videre utviklingen på området.
- III. Fundamentet for vekst. Her presenteres kjerneelementer som må være på plass for en fungerende langsiktig politikk for IKT og verdiskaping: IKT-kompetanse på avansert nivå, IKT-FoU og IKT-sikkerhet. Vi beskriver hvordan vi vil sikre at Norge har den IKT-kompetansen og forskningskapasiteten som kreves for å understøtte den digitale utviklingen, og hvilken politikk regjeringen vil føre for å bidra til at IKT-løsninger er sikre. I denne delen av meldingen omtaler vi også aktuelle virkemidler for innovasjon og verdiskaping.
- IV. Gjennomføring. Her beskriver vi hvordan meldingen til Stortinget skal følges opp. Vi går gjen-

nom roller og ansvar for gjennomføringen av politikken og de økonomiske og administrative konsekvensene av de foreslåtte tiltakene.

2. Del I – Norge på nett

2.1 Digital deltakelse for alle

Regjeringen ønsker digital deltakelse for alle. For å nå målet, må vi ha god kunnskap om situasjonen i dag. Statistikken på digital deltakelse viser noen helt klare tendenser. Innenfor store grupper er det svært få som ikke bruker Internett. Nær sagt alle som er i arbeid eller studier bruker Internett. Nær sagt alle med høyere utdanning bruker Internett. Nær sagt alle under 55 år bruker Internett.

Totalt sett er det nesten 270 000 personer mellom 16 og 79 år som ikke har brukt Internett de siste tre månedene. Av disse er 27 000 under 55 år, 38 000 mellom 55 og 64 år, 67 000 menn over 65 år og 132 000 kvinner over 65 år.

Tre firedeler, omtrent 200 000, av de som ikke har brukt Internett de siste tre månedene er altså over 65 år. De øvrige er stort sett utenfor arbeidslivet. Hvis man ikke er under utdanning eller i arbeid, er det lett å falle utenfor og ha et dårligere utgangspunkt for deltakelse i samfunnslivet. Da vil muligheten for å utvikle digital kompetanse også være dårligere. Digitale skiller henger altså nært sammen med sosiale faktorer. Det er behov for mer kunnskap om hvilke forhold som kjennetegner de gruppene som ikke er på nett.

2.1.1 Digital kompetanse

Digital kompetanse er evnen til å forholde seg til og bruke digitale verktøy og medier på en trygg, kritisk og kreativ måte. Digital kompetanse handler både om kunnskaper, ferdigheter og holdninger. Det dreier seg om å kunne utføre praktiske oppgaver, kommunisere, innhente eller behandle informasjon. Digital dømmekraft, slik som personvern, kildekritikk og informasjonssikkerhet, er også en viktig del av den digitale kompetansen.

Utviklingen innen sosiale medier tydeliggjør også problemstillinger knyttet til ytringsfrihet, sensur og medieregulering. Dette har blant annet vært tema i personvernkomisjonens og medieansvarsutvalgets utredninger. En bredere omtale av personvern og sikkerhet på nett er presentert i en egen melding til Stortinget. I tillegg er det utarbeidet en nasjonal strategi for informasjonssikkerhet. Norsk senter for informasjonssikring, NorSIS, skal blant annet bidra til bevisstgjøring om trusler og sårbarheter på nett og gi informasjon om konkrete tiltak. NorSIS er også ansvarlig for å drifte slettehjelpsordningen slettmeg.no. I 2011 håndterte slettmeg.no over 6 100 hen-

vendelser om uønsket innhold eller krenkelser på Internett.

Barn og unges trygge mediebruk er et sektorovergripende felt. Medietilsynet har det nasjonale ansvaret for å koordinere innsatser innen dette feltet, i dialog med myndigheter, frivillig sektor og bransjeaktører. Medietilsynet har utarbeidet en tiltaksplan for barn, unge og Internett.

Nettvett.no er et nettsted med informasjon, råd og veiledning om sikker bruk av Internett. Nettvett.no er laget av Post- og teletilsynet på oppdrag fra Samferdselsdepartementet og i samarbeid med andre myndigheter, IKT-bransjen og representanter for brukerne.

2.1.2 Arenaer for læring

Det er viktig at skolen er i stand til å forberede elevene til et arbeids- og samfunnsliv basert på IKT. Å kunne bruke digitale verktøy er en av de fem grunnleggende ferdighetene i Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Det er positiv utvikling på alle områder når det gjelder elevenes bruk av digitale verktøy i skolen. Samtidig er det mange utfordringer, særlig knyttet til den store variasjonen skoler imellom og elever imellom. Senter for IKT i utdanningen vil på ulike måter bidra til at IKT-løsninger som benyttes i skolen er tilgjengelige for alle elever på en likeverdig måte

Senter for IKT i utdanningen har også et eget barnehageprosjekt som skal bidra til å fremme utviklingen av digital kompetanse i barnehagesektoren og barnehagelærerutdanningen.

Vi har sett at det fortsatt er mange voksne som ikke er på nett (270 000 i alderen 16–79 år). Innvandrere fra Asia, Afrika og Sør-Amerika er overrepresentert i gruppen som ikke tar i bruk digitale tjenester. En del nyankomne innvandrere har rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, i henhold til introduksjonsloven. Den reviderte læreplanen i opplæring i norsk og samfunnskunnskap fastsetter mål for digital kompetanse. Planen sier blant annet at alle deltakere skal få praktisk erfaring med bruk av digitale verktøy. Det kan bidra til å heve den digitale kompetansen i denne målgruppen.

Ideelle organisasjoner kan spille en viktig rolle for å nå utvalgte grupper effektivt med tilbud om opplæring i digitale ferdigheter. Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet gir blant annet tilskudd til foreningen Seniornett Norge, slik at de kan tilby IKT-opplæring for eldre. Studieforbundene, som har vel 400 medlemsorganisasjoner, får tilskudd til opplæringsvirksomhet fra Kunnskapsdepartementet, via Vox. Flere av disse tilbyr kurs med tema digital læring.

Kommunene kan også bidra til digital læring utenom skolen. Offentlige arenaer som bibliotek er viktige for opplæring i bruk av digitale verktøy.

Regjeringen ønsker at IKT skal være en vesentlig del av kompetanseutviklingen for å bidra til å få folk inn i arbeidslivet. Samtidig er det viktig at de yrkesaktive får utviklet sin digitale kompetanse på arbeidsplassen. Program for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA) er en tilskuddsordning rettet mot bedrifter for at arbeidstakere kan styrke sin grunnleggende kompetanse på områdene lesing, skriving, regning og grunnleggende IKT-ferdigheter. Programmet gir del-finansiering av tiltakene og ga tilsagn til søknader for 106 mill. kroner i 2012. 24 pst. av søknadene hadde økt digital kompetanse som hovedmål. Programmet administreres av Vox, på vegne av Kunnskapsdepartementet.

Grunnleggende ferdigheter blant voksne som står utenfor arbeidslivet er et tema som gjelder både utdannings- og arbeidsmarkedspolitikken. Opplæring tilbys derfor av arbeidsmarkedsmyndighetene (NAV), i samarbeid med utdanningsmyndighetene.

2.1.3 Tilgjengelighet

Reell digital deltakelse for alle krever at tjenestene er utformet og tilrettelagt slik at flest mulig kan ta dem i bruk.

Universell utforming betyr utforming eller tilrettelegging av for eksempel bygg, uteområder eller IKT, slik at de vanlige funksjonene kan bli benyttet av flest mulig, også de med funksjonsnedsettelse. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 11 stiller krav til universell utforming av IKT-løsninger. Kravene skal konkretiseres i en forskrift gjennom fastsettelse av internasjonalt anerkjente standarder og retningslinjer. I første omgang vil forskriften omfatte nettløsninger og selvbetjeningsløsninger (automater). Kravene vil gjelde både for private og offentlige virksomheter. Krav til universell utforming av IKT er allerede delvis innarbeidet i Difis kvalitetskriterier for offentlige nettsteder.

Difi arbeider for å øke kvaliteten på offentlige nettsteder. En sentral del av dette arbeidet er den årlige kvalitetsvurderingen av 700 statlige og kommunale nettsteder. Statusmålingene har vært gjennomført i 10 år. Forvaltningen skal skrive klart og forståelig. Teksten i viktige lover og regelverk skal forenkles, og offentlig ansatte skal tilbys hjelp til å utforme brev, skjemaer og nettløsninger på en klar og forståelig måte. Dette vil følges opp av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og virksomhetene.

2.2 Bredbånd – blant de beste i Europa

Tilgang til bredbånd er en forutsetning for digital verdiskaping og deltakelse.

Alle i Norge har i praksis tilgang til et bredbåndstilbud som minimum dekker normal, enkel bruk av Internett, slik som bruk av e-post, nettbank og offentlige nettjenester. Fremover vil sannsynligvis stadig flere ønske høyere hastighet på sitt bredbånd. I tillegg til kapasitet, er nettbrukerne opptatt av at Internett er tilgjengelig 24 timer i døgnet og at sikkerheten er god. Sterk etterspørsel gjør at bredbåndstilbudet utvikles raskt basert på mange forskjellige teknologier. Flere nye områder får fast bredbånd med høy hastighet. Stadig flere får også tilgang til raskt mobilt bredbånd.

Bredbåndspolitikken i Norge har hatt som et hovedelement at kommersielle tilbydere vil bygge ut bredbånd ut fra innbyggernes og bedriftenes behov, altså en markedsbasert bredbåndspolitikk. Den markedsbaserte bredbåndspolitikken, supplert med offentlig støtte til utbygging i de ulønnsomme områdene, har gitt Norge en bredbåndinfrastruktur med god dekning og høy kapasitet de fleste steder. Til tross for at Norge er et dyrt og krevende land å bygge ut bredbånd i, har vi fått til god utbygging med moderat bruk av offentlige midler. Den markedsbaserte bredbåndspolitikken har derfor vært en vellykket strategi. Den vil fortsatt være hovedregelen for regjeringens bredbåndspolitikk.

Etablering av føringsveier for bredbåndnett er den største kostnadskomponenten for tilbyderne ved utbygging av bredbånd. Ved å legge til rette for bedre tilgang til eksisterende føringsveier og for etablering av nye føringsveier, kan kostnadene ved utbygging reduseres betydelig, og flere kan få tilbud om moderne bredbåndstjenester.

Regjeringen vil arbeide for et godt og fremtidsrettet tilbud av mobilt bredbånd. Godt mobilt bredbånd krever at det er tilgang til nødvendige frekvensressurser for dette formålet. Frekvenser er fellesressurser som skal forvaltes effektivt til samfunnets beste. Regjeringen har kunngjort at frekvenser som ble frigjort da det analoge tv-nettet ble slukket, skal benyttes til mobile bredbåndstjenester i Norge. Regjeringen vil gjennom prosessen for tildeling av frekvensene (frekvensauksjon) bidra til at det bygges ut mobilt bredbånd av høy kvalitet med høy dekning.

Kostnadseffektiv utbygging av mobilt bredbånd er avhengig av at utbygger får tilgang til å plassere sendeutstyr på punkter som gir god radiodekning. Regjeringen vil tilrettelegge for bedre tilgang til statlige bygg og eiendommer for innplassering av utstyr for elektronisk kommunikasjon.

Bredbåndsmarkedet er underlagt et regelverk som er en del av det felles europeiske rammeverket for elektronisk kommunikasjon. I Norge er dette regelverket implementert i ekomloven med forskrifter. Regelverket gir myndighetene hjemmel til blant annet å pålegge forpliktelser på tilbydere med sterk

markedsstilling i et forhåndsdefinert relevant marked. Norske myndigheter vil fortsatt arbeide for et velfungerende bredbåndsmarked og håndheve regelverket på en måte som fremmer bærekraftig konkurranse, legger til rette for ulike forretningsmodeller og legger til rette for at tilbyderne kan fortsette utbyggingen.

Post- og teletilsynet og Konkurransetilsynet har et formalisert samarbeid, og Konkurransetilsynet er en viktig rådgiver i Post- og teletilsynets markedsvurderinger.

Staten har siden 2006 bidratt med over 1 mrd. kroner til bredbåndsutbygging i områder uten et kommersielt bredbåndstilbud. Regjeringen har som ambisjon at alle husstander (100 pst.) skal ha tilgang til et bredbåndstilbud av grunnleggende god kvalitet. Det videreføres midler på minimum 150 mill. kroner per år inntil målet er nådd. Midlene målrettes mot områder som ikke har bredbåndstilbud. Det legges til grunn at selve utbyggingen gjennomføres av kommersielle aktører.

Regjeringen mener det er et viktig prinsipp at internettbrukerne kan velge hvilke tjenester og hvilket innhold de ønsker å bruke internettforbindelsen til. Dette prinsippet kalles nettnøytralitet. Nettnøytralitet skal sikre at Internett gir åpen og ikke-diskriminerende tilgang til alle former for kommunikasjon og innholdsdistribusjon. Nettnøytralitet er en viktig forutsetning for demokrati og fri tilgang til informasjon, og har også en funksjon i å sikre forbrukerrettigheter.

3. Del II – Den digitale revolusjon

3.1 Næringsliv og handel

IKT-næringen er viktig for verdiskapingen i Norge. Enda viktigere er likevel hvordan andre deler av økonomien og andre bransjer tar i bruk IKT-næringens produkter og tjenester til å effektivisere, innovere og sikre velferden.

3.1.1 Forenkling basert på IKT

Regjeringen har lagt vekt på at arbeidet med næringsrettet forenkling skal styrkes og konkretiseres. Målet er å utforme reguleringer på en slik måte at de ikke påfører norske bedrifter unødige kostnader og ulemper, og å sikre at offentlige tjenester bygger opp under norsk næringslivs verdiskaping. Regjeringen har satt et konkret mål for forenklingen: Bedriftenes kostnader med å følge opp myndighetspålagte rapporteringskrav og reguleringer skal reduseres med 10 mrd. kroner innen utgangen av 2015. I perioden 2006 til 2009 var næringslivets ressursbruk knyttet til administrative aktiviteter anslått til om lag 54 mrd. kroner årlig.

I norsk næringsliv har 99,5 pst. av bedriftene færre enn 100 ansatte. Kravene i regelverk er ofte de samme for små bedrifter som for store, selv om små bedrifter har færre ressurser til å utføre administrative oppgaver. Forenklingsarbeidet kommer derfor spesielt de mindre bedriftene til gode.

Regjeringen har allerede satt i verk flere konkrete tiltak for å oppnå forenklinger for norsk næringsliv:

- Det skal etableres en ny felles ordning for rapportering fra arbeidsgiver om ansettelses- og inntektsforhold, elektronisk dialog med arbeidsgiver (EDAG). Formålet er i første rekke å forenkle innrapporteringen ved at arbeidsgiver skal slippe å levere de samme opplysningene flere ganger.
- Regjeringen har også fremmet forslag om endringer i blant annet bokføringsloven, verdipapirhandelsloven og eiendomsmeglingsloven. Et av forslagene er at bedriftene fritt skal kunne velge hvordan de lagrer bokføringsdata, og at de også kan lagres elektronisk. Bokføringslovens krav om utarbeiding av spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering skal lempes på.
- Regjeringen gjennomfører et omfattende arbeid med å videreutvikle Altinn. Altinn er en felles teknisk plattform for offentlige digitale tjenester og dessuten en nettportal for næringslivet. Altinn gjør at man kan bruke de samme komponentene til å utføre flere tjenester hos mange forskjellige etater.

Regjeringen vil stimulere til større utbredelse av digitale forretningsprosesser. Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet sendte høsten 2012 ut et rundskriv til alle statens virksomheter hvor de pålegges å kreve at leverandører sender fakturaer og kreditnotaer slik at de kan mottas elektronisk i samsvar med standarden Elektronisk handelsformat (EHF), jf. standardiseringsforskriften. Kravet gjelder alle nye kontrakter som inngås etter 1. juli 2012.

Staten vil også tilby elektronisk faktura til innbyggerne. Alle relevante statlige virksomheter skal tilby elektronisk faktura, slik at de som ønsker det kan få faktura fra staten direkte i nettbanken sin.

Til nå har nasjonale ulikheter i forretningsmodeller og mangel på standarder gjort samhandling og elektronisk informasjonsflyt i den grenseoverskridende handelen vanskelig. Manglende standardisering påvirker konkurransekraften negativt. Dette har derfor stor oppmerksomhet fra EUs side, blant annet gjennom arbeidet med Digital Agenda for Europe. Regjeringen har som mål at det i 2020 skal være mulig for bedrifter i Norge å operere helt uten papirdokumentasjon, også når det gjelder å dokumentere handel og forretningsprosesser over landegrensene.

3.1.2 Forbrukernes netthandel

I 2011 kjøpte nordmenn varer og tjenester over nettet for ca. 22 mrd. kroner. Antallet nordmenn som handler på nett har steget for hvert år, og målinger gjort i 2. kvartal 2012 viste at 76 pst. hadde bestilt varer eller tjenester på Internett i løpet av det siste året.

Omfanget av e-handel over landegrensene i EU har imidlertid ennå ikke tatt av. Bare 3,4 pst. av omsetningen i europeisk detaljhandel skjer over nett. EU oppgir større sikkerhet og trygghet for både bedrifter og borgere som de viktigste forutsetninger for å få i gang markedet for e-handel. Europakommisjonen fremmet 4. juni 2012 et forslag til forordning om et felles rammeverk for elektronisk identifikasjon, elektronisk signatur og andre relaterte «tillits-tjenester». Regjeringen vil følge opp EUs forslag til ny forordning om eID og e-signatur.

3.1.3 Digitale betalingstransaksjoner

Digital betaling vil si betaling med betalingskort, nettbank, mobil eller andre elektroniske betalingsformer. Norge er et av de land hvor digital betaling er mest utbredt. Norge ligger også i verdenstoppen når det gjelder bruk av betalingskort.

Overgangen fra kontantbetaling til ulike elektroniske betalingsløsninger har vært viktig for utviklingen av langdistansehandelen, og for utviklingen av finansmarkedene. For Norge, som er en liten åpen økonomi, er velfungerende og effektive elektroniske betalings- og oppgjørssystemer av stor betydning. Stortinget vedtok i 2010 et nytt kapittel 5 i betalings-systemloven som skal sikre at nye aktører får tilgang til betalingssystemene på ikke-diskriminerende vilkår. I 2011 vedtok videre Stortinget nye regler om e-pengeforetak. Regjeringen mener at det er viktig å fortsette å jobbe for at det skal vokse frem sikre og enkle betalingsløsninger innenfor alle mulige transaksjonssituasjoner.

Near Field Communication (NFC) er en teknologi for trådløs kommunikasjon over svært korte avstander, typisk noen centimeter. Den baserer seg på at mobiltelefoner har ørsmå radiobrikker (RFID). Et bruksområde for teknologien er å bruke mobiltelefonen som lommebok. Så langt er det ikke mange brukersteder i Norge som har investert i betalingsterminaler som håndterer NFC. Men Finansnæringsens hovedorganisasjon vurderer kostnadene ved å oppgradere terminaler til å kunne håndtere NFC som beskjedne. Det forventes derfor større utbredelse av NFC-teknologi de kommende årene.

Betalinger på tvers av landegrensene er normalt langt mer ressurskrevende å gjennomføre enn nasjonale betalinger. EU-landene er Norges viktigste handelspartnere. Et velfungerende betalingssystem på tvers av landegrensene i Europa kan skape betydelige

muligheter også for norsk næringsliv. SEPA er et prosjekt initiert av den europeiske banknæringen for å gjøre grensekryssende betalinger i euro like enkle og billige som innenlandske betalinger i euro. Norske banker deltar i utviklingen av SEPA, og SEPA-instrumentene brukes av norske banker for grensekryssende betalinger i euro.

3.1.4 Nettskyen

Tradisjonelt har programvare og tjenester blitt lagret lokalt på brukernes datamaskiner eller virksomhetenes egne servere. I stadig større grad blir programvare og tjenester nå levert over Internett. Dette kalles gjerne for skytjenester. Leverandørene av skytjenester har enorme datasentre og kan dra nytte av de stordriftsfordelene og den fleksibiliteten dette gir. Nettskyen vil representere store potensielle besparelser, ikke bare for virksomheter, men også for offentlig forvaltning og enkeltpersoner. Derfor lanserte EU-kommisjonen i 2012 en strategi for bruk av skytjenester der de ser på muligheter og utfordringer knyttet til bruk av nettskyen for offentlige myndigheter. Norge vil følge nøye med på EUs politikktutvikling på dette området.

Fordi leverandører av skytjenester er store aktører som stort sett leverer standardiserte tjenester, vil enkeltkunder i hovedsak være henvist til å benytte disse leverandørenes standardavtaler. Dette kan komme i konflikt med krav i norsk regelverk. I Norge har Datatilsynet utviklet en veileder som ser spesifikt på personvernutfordringene ved skytjenester.

3.2 Digitalt innhold og viderebruk av offentlige data

Regjeringen ønsker at norske aktører også skal kunne ta del i de store vekstmulighetene digitalt innhold innebærer. EU har i sin digitale agenda beregnet at det er potensial for en firedobling av salgsinntektene for digitalt innhold sammenlignet med dagens situasjon. Erfaringer med nettbasert tilgjengeliggjøring i musikkbransjen viser imidlertid at det er viktig å sikre god balanse mellom publikums interesser og kunstnernes opphavsrettslige og økonomiske interesser.

Et annet område hvor det er beregnet et stort potensial for innovasjon og verdiskapning, er viderebruk av offentlige data. Regjeringens mål er at Norge skal være et foregangsland i bruk av og verdiskapning basert på digitalt innhold.

Norske regler stiller krav om at offentlige virksomheter skal tilgjengeliggjøre data for viderebruk. De norske viderebruksreglene er basert på EUs viderebruksdirektiv (PSI-direktivet) fra 2003. Direktivet skal harmonisere EU-landenes praksis for viderebruk av offentlige data. Et hovedmål var å utløse potensialet for innovasjon og verdiskapning basert på

offentlige data i privat sektor. Direktivet ble innført i Norge da dagens offentlighetslov ble vedtatt og satt i kraft. Regjeringens utgangspunkt er at mest mulig offentlige data skal være tilgjengelig gratis eller til en pris som ikke overstiger merkostnadene knyttet til å gjøre materialet tilgjengelig.

Regjeringen vil stimulere til tilgjengeliggjøring og viderebruk også av innhold som det offentlige ikke har en plikt til å tilgjengeliggjøre, slik at vi kan få større samfunnsmessig avkastning av de investeringer det offentlige gjør.

Regjeringen vil at mest mulig av de offentlige samlingene i arkiv, bibliotek og museer blir tilgjengelig for befolkningen, også for viderebruk der det er mulig. Samlingene skal gjøres søkbare, og innholdet skal formidles på en brukervennlig måte. Bokhylla.no er en tjeneste fra Nasjonalbiblioteket. Bøkene som fortsatt er beskyttet av opphavsrett, kan leses på nettet. Bøkene som ikke lenger har opphavsrettslig beskyttelse, kan også lastes ned. Arkivverket har digitalisert 40 millioner dokumentsider. Det meste er publisert på www.digitalarkivet.no. Der finnes for eksempel kirkebøker, manntall og folketellingsinformasjon. Digitaltmuseum.no skal gjøre museenes samlinger lett tilgjengelig for alle interesserte, uavhengig av tid og sted.

Det offentlige bruker årlig store summer på forskning. Det er derfor naturlig å stille krav til forskningsinstitusjonene om at resultatene som en hovedregel skal tilhøre fellesskapet. Prinsipielt bør all offentlig finansiert forskning være åpent tilgjengelig, så sant ikke andre hensyn hindrer det. Åpen tilgang («open access») betyr at det er gratis elektronisk tilgang til artiklene. I tillegg til å arbeide for å tilgjengeliggjøre forskningsresultater, vil regjeringen også arbeide for at forskningsdata blir tilgjengelig for viderebruk.

Programarkivene i NRK er en viktig del av vår felles kulturarv. Det bør være en overordnet ambisjon å gjøre dette materialet tilgjengelig for alle. NRK arbeider derfor med å digitalisere mest mulig av sitt arkiv. For nye produksjoner inngås det så langt som mulig avtaler med rettighetshaverne som sikrer muligheten til å gjøre programtilbudet tilgjengelig på Internett.

Offentlige data er gjerne råstoffet, eller deler av råstoffet, som gode nye applikasjoner eller tjenester utvikles av. Regjeringen har tatt initiativ til ulike tiltak som skal stimulere til viderebruk av offentlige data.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil, i samarbeid med Justis- og beredskapsdepartementet, vurdere om virkeområdet for offentlighetslovens bestemmelser om viderebruk bør utvides. I forbindelse med revisjon av det europeiske direktivet om viderebruk må, blant annet lovens bestem-

melser om prising ved utlevering av dokumenter og offentlige data for viderebruk bli vurdert.

I Digitaliseringsrundskrivet fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet pålegges statlige virksomheter å gjøre egnet informasjon tilgjengelig i maskinlesbare formater. Dette gjelder informasjon av samfunnsmessig verdi, som kan viderebrukes, som ikke er taushetsbelagt og der kostnadene ved tilgjengeliggjøring antas å være beskjedne.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil videreutvikle Difis veilednings- og støttefunksjon for offentlige etater som ønsker å tilgjengeliggjøre sine data og for private og andre aktører som ønsker tilgang til offentlige data.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har utarbeidet retningslinjer til bruk ved tilgjengeliggjøring av offentlige data for viderebruk. Departementet vil også følge opp bruken av Norsk lisens for offentlige data (NLOD) og aktivt informere offentlige virksomheter om viderebruk og NLOD.

Kulturdepartementet vil videreføre satsingen på arkivinstitusjonenes bruk av nye IKT-løsninger for å gjøre arkivmateriale lettere tilgjengelig for bruk og til formidling av materialet. Riksarkivet skal ha et nasjonalt ansvar for å etablere et samarbeid på arkivsektoren om strategier for digitalisering av arkiver, digitale publiseringsløsninger og utnyttelse av nye muligheter som åpner seg gjennom den teknologiske utviklingen.

Norsk språkbank tilbyr digitale språkressurser til forskning og språkteknologisk utvikling. Ressursene er fritt tilgjengelig på nett og samlingen blir stadig utvidet. Språkbanken ivaretas av Nasjonalbiblioteket.

3.2.1 *Digitalt innhold, medier og konvergens*

Tidligere var det klare skiller mellom ulike medieprodukter. I dag er alle disse medieproduktene – eller rettere sagt innholdet – tilgjengelig på Internett i form av nett-tv og nettradio, e-bøker, nettaviser og musikkfiler eller strømmetjenester. Det har blitt en glidende overgang mellom mediene og innholdselementer. Det er en utfordring for aktørene å finne nye, gode forretningsmodeller som appellerer til forbrukerne og samtidig sikrer rettighetshavernes og næringsens økonomiske interesser. Regjeringen har oppnevnt et utvalg som blant annet skal se nærmere på dette – se boks 5-6 i meldingen.

Når teknologi og handlemønstre endres, utfordres regelverket. Utfordringen for myndighetene er å opprettholde et mest mulig teknologinøytralt regelverk som, så langt det er mulig, ivaretar de samme interessene som tidligere.

Utviklingen de siste årene har ført til at mediehverdagen er blitt stadig mer digital. Regjeringen har derfor foreslått en omlegging av pressestøtten. For-

slaget går ut på at det ikke lenger skal stilles krav om at støttemottakeren må utgi papiravis. Det er imidlertid foreslått at det fortsatt skal være et krav at mediet skal være betalt fra forbruker, ha en ansvarlig redaktør, og at minst halvparten av opplaget skal selges gjennom abonnement. I tillegg foreslås endringer i kriteriene for fordeling av støtte som innebærer at alle publiseringsplattformer, inkludert digitale utgivelser, trekkes inn i beregningen av tilskudd.

En hovedutfordring med medieinnhold, slik som musikk og film, er klarering av rettigheter for distribusjon. Det er ofte vanskelig å etablere tjenester på tvers av landegrensene, noe som i stor grad begrenser mulighetene i Europa. I arbeidet med et digitalt felles marked har EU-kommisjonen derfor i 2012 fremmet forslag til et direktiv om forvaltning av kollektive rettigheter. Direktivet antas å bli viktig for hele det europeiske markedet for musikk- og audiovisuelle tjenester.

Som en del av arbeidet med revisjon av åndsverkloven har man også sett nærmere på hvordan ulovlig fildeling og andre krenkelser av opphavsrett på nett håndheves. En proposisjon med forslag til endringer i åndsverkloven på dette området ble oversendt Stortinget i februar 2013.

3.3 Helse og omsorg

Få sektorer betyr så mye for så mange som helse- og omsorgssektoren. I løpet av et år er mer enn 75 pst. av alle nordmenn i kontakt med denne sektoren. Helse- og omsorgssektoren har over 300 000 ansatte. Norge brukte i 2011 om lag 250 mrd. kroner på helse- og omsorgsformål. Helse- og omsorgssektoren er mindre digitalisert enn mange andre sektorer, selv om det finnes mye avansert medisinsk teknologi, og en stadig større del av informasjonsutvekslingen i helse- og omsorgssektoren nå går elektronisk. Det betyr at det er stort rom for positive endringer for sektoren og brukerne. Samtidig vil mulighetene for å levere private produkter og løsninger til helse- og omsorgssektoren vokse.

Regjeringens mål er at:

- Innbyggerne ved hjelp av IKT kan få bedre kontroll over egen helse og større mulighet til å bo hjemme trygt og med høy livskvalitet.
- IKT skal brukes til å oppnå kvalitet og effektivisering i helse- og omsorgstjenestene.
- IKT skal bidra til at eldre og andre kan ha trygge, selvstendige liv hjemme til tross for svekket helse.

3.3.1 Velferdsteknologi for gode, selvstendige liv

Det er først og fremst helsefaglige vurderinger som må være utgangspunktet for god omsorgsteknologi. Kommunene vil spille en særskilt rolle som

ansvarlig for offentlige omsorgstjenester. Omveltningene i omsorgstjenestene vil ikke kunne skje på basis av en offentlig utrulling av teknologi alene, men være et resultat av at brukerne etterspør og har kompetanse til å utnytte de teknologiske mulighetene som finnes. Regjeringen vil gjennom sin politikk for digital deltakelse og kompetanse (kapittel 2) bidra til at flest mulig blir parate til å bruke nye teknologiske løsninger, og tilrettelegge den offentlige politikken slik at velferdsteknologier kan integreres uavhengig av leverandører og på tvers av offentlig og privat sektor.

De teknologiske forutsetningene er altså gode for den velferdsteknologiske omveltningen, og forutsetningene vil bli stadig bedre etter hvert som teknologien utvikles videre. Samtidig er det ikke produktene alene som skaper gode velferdsteknologiske løsninger. I sin rapport om velferdsteknologi fra 2012 peker Helsedirektoratet på arkitektur som ett av flere områder hvor det er behov for standardisering.

Bruk av standarder sikrer at informasjon fra ulike enheter blir kommunisert og forstått, og at utstyr fra én produsent kan byttes ut med utstyr fra en annen produsent. Dette skal bidra til at brukere eller det offentlige ikke blir låst til én eller få leverandører av utstyr eller programvare. Hagen-utvalget mente blant annet at det er behov for en standardisert kommunikasjonsplattform i hjemmet som støtter muligheten for å bo lenger i eget hjem. Regjeringen vil, med utgangspunkt i Hagen-utvalget, legge frem en egen melding for Stortinget om innovasjon i omsorg.

Smarthuskonseptet er ikke bare noe for private hjem. Regjeringen har sørget for at det fra 2012 er stilt krav om at sykehjem og omsorgsboliger som får tilskudd fra Husbanken, skal tilrettelegges for tilkobling av elektroniske hjelpemidler, kommunikasjons- og varslingssystemer og annen velferdsteknologi.

Velferdsteknologi er en kommende vekstbransje som norsk næringsliv i økende grad kan ta del i. Offentlig sektor kan være med og stimulere til økt innovasjon og næringsutvikling på velferdsteknologiområdet. Det offentlige står for over 80 pst. av helseutgiftene i Norge. For å oppnå en varig og generell forbedring av innkjøpspraksis, har regjeringen lagt frem en strategi for økt innovasjonseffekt av offentlige anskaffelser. Hvis offentlige anskaffelser innrettes slik at de i større grad resulterer i innovative løsninger, kan dette bidra til innsparing for det offentlige. Varer og tjenester leveres bedre og mer effektivt, og man får bedre tjenester til innbyggerne og økt verdiskaping i næringslivet.

De personvernmessige utfordringene ved velferdsteknologien ble utredet av Helsedirektoratet i 2012.

3.3.2 Trygge og enkle digitale helse- og omsorgstjenester

Regjeringen har lenge prioritert arbeidet med IKT i helse- og omsorgstjenestene. I samhandlingsreformen er IKT et viktig virkemiddel for å yte gode og effektive tjenester i hele pasientforløpet. Teknologien skal legge til rette for at all nødvendig informasjon er tilgjengelig ved behov, der hvor pasienten befinner seg. IKT skal også bidra til mer effektiv samhandling, bedre ressursutnyttelse, kvalitetsheving i alle deler av behandlingsskjeden og økt pasientsikkerhet.

Elektroniske resepter erstatter resepter på papir. Systemet gjør hverdagen enklere, sparer penger, og sikrer bedre kvalitet. Elektroniske resepter ble ferdig innført hos alle landets fastleger og apotek i februar 2013.

For å sikre best mulig behandling må helsepersonell ha rask, enkel og sikker tilgang til alle nødvendige opplysninger, uavhengig av hvor i landet pasienten eller brukeren blir syk eller får behandling. I dag er helseopplysninger spredt i en rekke forskjellige systemer i avdelinger og virksomheter der pasienten har mottatt helsehjelp. Regjeringen ønsker en helhetlig og felles løsning for hele helse- og omsorgssektoren. Hovedmålet er én innbygger – én journal. Arbeidet med å velge en teknisk løsning for dette er startet. Etablering av en slik løsning vil være et stort nasjonalt løft, som vil gi nye muligheter for helse- og omsorgstjenesten. Regjeringen vil videreutvikle Norsk Helsenett SF og øke selskapets innsats innen informasjonssikkerhet, elektronisk meldingsutveksling og drift og utvikling av IKT-infrastruktur. Selskapet skal legge til rette for og være en pådriver for sikker og kostnadseffektiv elektronisk samhandling mellom aktørene i sektoren, herunder bistå i arbeidet med én innbygger – én journal.

I noen situasjoner trenger helsepersonell å få livsviktig og kritisk informasjon om pasienten så raskt som mulig. I disse situasjonene er det ikke alltid pasienten kan gi denne informasjonen selv. Regjeringen vil derfor etablere en nasjonal kjernejournal. Løsningen skal ivareta pasientens integritet og personvern.

I 2011 etablerte Helsedirektoratet helseportalen www.helsenorge.no for å tilby én samlet inngangsport til helseinformasjon. Portalen omfatter også selvbetjeningsløsninger som Mine vaksiner, Mine egenandeler og Mine resepter. Fremover vil den videreutvikles med selvbetjeningsløsninger som timebestilling, bestilling og refusjon av pasientreiser og fornyelse av resepter. I tillegg er det et mål at helsenorge.no skal tilby elektronisk kommunikasjon med helsepersonell.

Helse- og omsorgsdepartementet vil legge til rette for at private tilbydere kan utvikle tjenester som benytter seg av informasjon fra www.helsenorge.no.

3.4 IKT og klima

Isolert sett vil den globale veksten i bruk av IKT bidra til økte klimagassutslipp. Men IKT kan også potensielt bidra til å redusere utslippene.

Regjeringen ønsker fremover å legge til rette for:

- Grønn IKT – det vil si arbeid for å redusere energiforbruket og utslippene knyttet til produksjon og bruk av IKT.
- Avmaterialisering – det vil si å erstatte fysiske produkter og aktiviteter som slipper ut mye klimagasser, med digitale alternativer som har små eller ingen utslipp, eller har andre fordeler.
- Smart IKT – det vil si å bruke IKT som verktøy for å redusere energiforbruk, materialbruk og utslipp i etablerte næringssektorer, for eksempel innen transport, varehandel og tradisjonelle industrisektorer.

Innenfor disse områdene finnes det tiltak som kan bidra til å spare energi og/eller redusere klimagassutslippene, men også tiltak som kan bidra til næringsutvikling, effektivisering av offentlige tjenester eller ha andre positive effekter.

Et grønt datasenter bruker mye mindre energi og ressurser enn andre datasentre. En måte å oppnå dette på er ved å samlokalisere flere datasentre til større fellesanlegg, hvor det er mulig å oppnå synergier knyttet til strømforsyning, bredbåndstilgang, kjøling og en mer fornuftig utnyttelse av overskuddsvarmen fra maskinene.

En overgang til grønne datasentre vil kunne redusere strømforbruket med mellom 15 og 80 pst., avhengig av hvor energieffektive de er i utgangspunktet. Reduksjonen vil også være avhengig av i hvilken utstrekning man tar i bruk såkalt virtuelle servere og datasentre i nettskyen.

Norge har med sitt kalde klima, gode IKT-fagmiljø og rikelige tilgang på ren energi gode forutsetninger for å huse store, grønne datasentre. Regjeringen har finansiert mulighetsstudier og forarbeid for slike datasentre og gitt støtte til flere enkeltprosjekter gjennom det ordinære virkemiddelapparatet. I tillegg arbeider regjeringen aktivt med å promotere Norge som vertsland for grønne datasentre internasjonalt, og Norge har deltatt i internasjonalt arbeid for blant annet standardisering og tilrettelegging på dette området.

Regjeringen ønsker generelt å legge til rette for en mer systematisk og helhetlig håndtering av henvendelser fra utenlandske selskaper som vurderer lokalisering i Norge. Funksjonen skal håndtere henvendelser relatert til ulike typer investeringsbeslutninger. Invest in Norway vil kunne bidra til raskere og smidigere prosesser også når utenlandske aktører vurderer å etablere grønne datasentre i Norge.

Avmaterialisering har et stort potensial innen mange samfunnsområder. Offentlige virksomheter kan bidra til en god utvikling på flere måter, blant annet gjennom å legge til rette for digitale selvbetjeningsløsninger.

En rapport fra The Climate Group – Smart 2020 – viser at bruk av IKT på tvers av sektorer kan være med på å redusere de totale klimagassutslippene i verden med 15 pst. innen 2020. Reduksjonen forutsetter en aktiv rolle fra offentlige myndigheter både som aktør og tilrettelegger for bruk av IKT i samfunnet. The Climate Group har utarbeidet en oversikt over områder hvor bruk av IKT kan medvirke til reduksjon av klimagassutslipp.

Dagens nettdesign og systemløsninger må videreutvikles for å møte fremtidens krav. Det gjelder både de tekniske løsningene og funksjonaliteten. Forskning og utvikling på nettdesign og systemløsninger er avgjørende for å lykkes med dette. Regjeringens satsing på FoU og kompetansebygging knyttet til smarte nett har i hovedsak vært ivarett gjennom Norges forskningsråds RENERGI-program (Fremtidens rene energisystem). RENERGI-programmet har snart vart i ti år, og det skal avsluttes i 2013. Det vil etterfølges av et nytt stort energiforskningsprogram, ENERGIX. Dette programmet har en varighet på 10 år og har stort sett samme faglige innretning som RENERGI.

I tiden fremover vil bruken av avanserte måle- og styringssystemer (AMS) i kraftsektoren øke, og norske strømkunder vil få installert AMS innen 1. januar 2019. Målerne registrerer strømforbruket på timebasis og sender automatisk informasjonen om forbruket til nettselskapet. Hyppig strømvalesing og datalagring kan være en utfordring for personvernet. Det er derfor viktig at slike data sikres både under overføring og ved lagring.

Drift av bygninger står for nærmere 40 pst. av den totale energibruken i fastlands-Norge. Smarte bygg er et begrep som ofte benyttes i forbindelse med planlegging og oppføring av nye bygg, hvor både byggeprosessen og senere vedlikehold og styring er spesielt ressurseffektiv. Bygningsinformasjonsmodellering (BIM) er en modell basert på åpne, internasjonale standarder for lagring av data, terminologi og beskrivelse av forretningsprosesser. BIM gjør det mulig å effektivisere byggeprosessen, automatisere byggesaksbehandlingen og legge til rette for smart anvendelse av IKT i selve bygget.

Gjennom de store offentlige byggherrene – Statsbygg og Forsvarsbygg – kan staten være en viktig pådriver for å fremme utviklingen av såkalt bærekraftige bygg. I mars 2011 lanserte Statsbygg versjon 3 av den gratis, web-baserte modellen klimagassregnskap.no. Modellen benytter BIM-standarder og

er planlagt videreutviklet med enda tettere koblinger til modeller for bygningsinformasjon.

Statsbygg har siden 2010 krevd at alle nye byggeprosjekt over EØS-terskelverdien skal gjennomføres ved bruk av BIM. Terskelverdien for bygg- og anleggsprosjekter er per 1. juli 2012 på 40 mill. kroner.

Utslipp fra transportsektoren utgjør en femtedel av klimagassutslippene nasjonalt og omtrent halvparten av utslippene lokalt i Oslo-området. I en rekke land innføres det såkalte intelligente transportsystemer (ITS), som er et bidrag for å regulere trafikken og redusere miljøbelastningene. ITS inngår i regjeringens arbeid med å oppfylle målene i Nasjonal transportplan om fremkommelighet, trafikksikkerhet, miljø og tilgjengelighet.

EU har anslått at ITS kan bidra til en reduksjon i reisetider på 20 pst., økt kapasitet i vegnettet på 5–10 pst. og vesentlige reduksjoner i miljøbelastninger. Utviklingen av ITS stiller økende krav til standardisering og tilpasning mellom land. I 2010 ble det derfor vedtatt et eget ITS-direktiv i EU. Direktivet ble innlemmet i EØS-avtalen i 2011.

Her i landet har transportetatene for vei, bane, sjø og luft arbeidet aktivt med ITS i mange år. Det er blant annet etablert et rammeverk for utvikling av ITS-løsninger på tvers av de ulike transportformene for å sikre samhandling – ARKTRANS.

Regjeringen ønsker å stimulere til innovasjon gjennom et tett samarbeid mellom staten og næringslivet på transportområdet. Et viktig tiltak er å tilgjengeliggjøre transportetatenes data også for eksterne aktører. På samme måte som de avanserte måle- og styringssystemene i strømmettet, samler også ITS-systemer potensielt mye persondata. Særlig sensitiv vil det være når systemene lagrer data om hvor den enkelte befinner seg til enhver tid. Det er viktig at innsamling og behandling av data for ITS-formål alltid veies mot de potensielle inngrepene i de reisendes personvern. Nasjonal transportplan for 2010–2019 slår fast at det alltid skal foretas en vurdering av personvernkonsekvenser av nye tiltak.

3.5 Digitalisering i offentlig sektor

Med digitaliseringsprogrammet som ble lagt frem i april 2012, ønsker regjeringen å øke farten på digitaliseringen i forvaltningen. I fremtiden skal digital kommunikasjon være hovedregelen. I digitaliseringsprogrammet har regjeringen satt følgende mål:

- Den statlige forvaltningen skal, så langt det er mulig, være tilgjengelig på nett.
- Nettbaserte tjenester skal være hovedregelen for forvaltningens kommunikasjon med innbyggere, organisasjoner og næringsliv.
- En digital forvaltning skal gi bedre tjenester.

- Digitalisering av forvaltningen skal bidra til å frigjøre ressurser til områder hvor behovet er stort.

Regjeringen har som ambisjon at Norge skal ligge i front internasjonalt med å utvikle en digital forvaltning. Offentlig sektor digitaliseres for å gi brukerne gode tjenester og fordi vi ønsker å bruke offentlige midler effektivt. Men offentlig sektor er også viktig for IKT-sektoren i Norge. Offentlig sektor står for en tredel av etterspørselen etter IKT-tjenester. Det er viktig at offentlige virksomheter er kompetente kunder som bidrar til å utvikle bransjen videre.

Statens totale IKT-utgifter var 10,8 mrd. kroner i 2011. I statsbudsjettet for 2013 er det prioritert digitaliseringstiltak i Nav, politi- og justissektoren og helse- og omsorgssektoren, samt fellesløsninger som Altinn, sikker digital postkasse og elektronisk dialog med arbeidsgiver (EDAG).

3.5.1 *Digitale tjenester til innbyggerne*

IKT-moderniseringen i Arbeids- og velferdsetaten skal utvikle bedre tjenester til brukerne og legge til rette for bedre og mer effektiv oppfølging med sikte på overgang til arbeid. Programmet vil blant annet omfatte nye løsninger for uførepensjon og sykepenger, selvbetjeningsløsninger, økt automatisering av vedtaksbehandling og elektronisk samhandling med samarbeidsparter. Programmet er planlagt gjennomført over 6 år, og er inndelt i tre prosjekter. Stortinget har gitt sin tilslutning til første del, som startet opp i august 2012 og planlegges gjennomført over 2 1/2 år. For 2013 er det bevilget 735 mill. kroner til prosjektet.

Norge har en velfungerende ordning for tinglysing av rettigheter i fast eiendom og borettsandeler. Ansvaret for tinglysingen ligger til Statens kartverk. Kartverket arbeider med å etablere et digitalt pantebokarkiv. Til nå har Kartverket skannet (digitalisert) tinglysingsgjenparten tilsvarende 2 kilometer arkivhyller. Det gjenstår å etterskaffe vel 4 kilometer. Kartverket skanner i dag alle nyinnkommende dokumenter. Grunnboka har ikke en teknisk struktur som tilfredsstillende dagens krav. Den er blant annet delt i ulike databaser for rettigheter i fast eiendom og borettsandeler. Kartverket arbeider med en nødvendig restrukturering blant annet for å kunne tilby et teknisk grensesnitt som gir brukere av digitale opplysninger likeverdig teknisk tilgang til grunnboka.

3.5.2 *Fellesløsninger i forvaltningen*

Digitaliseringen skjer først og fremst i den enkelte sektor. Samtidig er det ofte de samme tekniske løsningene som må lages for å få de digitale tjenestene til å fungere. For å unngå at forskjellige deler av forvaltningen utvikler hver sin løsning for omtrent den samme funksjonen, er det behov for noen felles-

løsninger, også kalt felleskomponenter. Viktige felleskomponenter i dag er registrene med informasjon om personer, eiendom og virksomheter (Folkeregisteret, matrikkelen og Enhetsregisteret) og andre fellesløsninger som Altinn og felles infrastruktur for elektronisk ID (ID-porten).

Brukerne vil nyte godt av felleskomponentene, for eksempel i form av at de får én felles innloggingsløsning til offentlige tjenester og én felles digital postkasse for post fra forvaltningen. Felleskomponentene legger på den måten til rette for gode, sammenhengende digitale tjenester på tvers av virksomhetsgrenser i offentlig sektor.

På sikt skal de aller fleste statlige virksomheter kunne kommunisere med innbyggernes digitale postkasse. Regjeringen ønsker at innbyggerne skal kunne velge mellom markedsbaserte postkasseløsninger og kunne få post fra det offentlige i samme digitale postkasse som de bruker til annen digital post.

En elektronisk ID gir mulighet for sikker bruk av digitale tjenester. MinID er en offentlig eID-løsning på mellomhøyt sikkerhetsnivå (nivå 3). I november 2012 ble det inngått avtale mellom staten og alle de tre leverandørene av eID på høyt sikkerhetsnivå som opererer i Norge (BankID, Buypass og Commfides). Dette innebærer at over 2,8 millioner innbyggere nå har tilgang til offentlige, digitale tjenester som krever høy grad av sikkerhet. Med stor utbredelse av eID på høyt sikkerhetsnivå i befolkningen forventer regjeringen at en rekke nye, avanserte digitale tjenester gjøres tilgjengelig.

Regjeringen tar også sikte på å etablere et nasjonalt ID-kort med en offentlig utstedt eID på høyt sikkerhetsnivå.

Regjeringen vil at digital kommunikasjon som hovedregel også skal gjelde internt i staten. Regjeringen tar derfor sikte på at alle statlige virksomheter skal etablere et system for sikker digital dokumentutveksling internt. Dette krever såkalte virksomhets sertifikater, som er en elektronisk ID for en virksomhet. Det skal arbeides videre med å avklare hvilke kategorier av dokumenter som skal utveksles digitalt, og hvordan et opplegg for digital dokumentutveksling kan utformes. Staten vil også legge til rette for at kommuner på en enkel måte kan kobles på og bli en del av infrastrukturen etter hvert. Dette krever imidlertid at kommunesektoren er samordnet.

3.5.3 *Organisering og samordning for mer effektiv ressursbruk*

Det er en utfordring at forvaltningen ikke har utviklet tilstrekkelig gode strukturer for å håndtere at informasjon blir sendt fra én virksomhet til en annen. Økt digitalisering av det offentlige tjenestetilbudet krever sterkere samordning. Regjeringen vil derfor bedre samordningen av departementenes arbeid med

IKT-utvikling i forvaltningen og vurdere den fremtidige organiseringen av IKT-felleskomponenter.

For regjeringen er det viktig at offentlig sektor fremstår helhetlig overfor innbyggere, organisasjoner og næringsliv. Fellesløsninger må derfor legges til rette for at kommunene på en enkel måte kan ta dem i bruk. Det gjelder ikke minst for helt sentrale løsninger som digital postkasse, eID, Altinn og Folkeregisteret. For at staten skal kunne legge best mulig til rette for kommunal bruk av disse løsningene, er det viktig at kommunene samordner sine behov. Et viktig steg i denne retningen ble tatt i 2012 da KS etablerte KommIT, som skal være en samordningsinstans for IT i kommunesektoren.

3.5.4 *Lover og forskrifter tilpasset digital forvaltning*

Fremover vil regjeringen arbeide for at regelverket blir endret slik at post fra forvaltningen kan sendes digitalt med mindre mottaker har reservert seg (se kapittel 8.2.1 i meldingen). I dag stiller forvaltningsloven § 16 og § 27 for eksempel krav om uttrykkelig godkjenning for å motta forhåndsvarsel og underretning om enkeltvedtak digitalt.

Regjeringen har dessuten satt i gang et større og mer langsiktig arbeid med å se nærmere på regelverk som er til hinder for digital kommunikasjon. Målet er å få fjernet slike hindringer. Nye lover og regler bør utformes slik at de understøtter og legger til rette for digitale tjenester og digital kommunikasjon.

4. Del III – Fundamentet for vekst

4.1 IKT-kompetanse og FoU

I St.meld. nr. 44 (2008–2009) Utdanningslinja fremgår det at de menneskelige ressursenes andel av nasjonalformuen har økt betydelig de siste 25 årene og at de nå utgjør 80 pst. Det er altså befolkningens kompetanse som er den viktigste faktoren for vekst. Tilgangen på utdannet arbeidskraft vil i stor grad bestemme næringsstrukturen i Norge. For å sikre høy verdiskaping er det derfor viktig at landet, uavhengig av fagfelt, har kompetanse til å huse bedrifter og næringer med høyt verdiskapingspotensial. Tilstrekkelig tilgang på avansert IKT-kompetanse er et ledd i å sørge for slik kapasitet. Regjeringen er derfor opp-tatt av at norsk samfunns- og næringsliv får tilgang på slik kompetanse. Ifølge fremskrivningene fra Statistisk sentralbyrå vil vi ha mangel på høyere grads teknologer fremover, også innen IKT. Den forventede knappheten på IKT-kompetanse kan derfor bli et hinder for næringsutvikling og måloppnåelse på flere politikkområder.

I 2010 ble det uteksaminert i underkant av 1 000 kandidater i IKT-fag på bachelor- og masternivå i

Norge. Andelen ungdommer som søker IKT-fag har sunket kraftig siden 2004. Også internasjonalt tyder tallene på at det ikke er nok søkere til dette fagområdet. Til tross for at ungdom er svært hyppige brukere av Internett, er det mindre enn 30 pst. av guttene og 15 pst. av jentene som planlegger å ta IKT-relaterte studier på videregående nivå.

Vi har ikke god nok kunnskap om hvorfor antallet som søker seg til høyere IKT-utdanning har sunket så kraftig. Fremover bør vi derfor undersøke om det er særlige utfordringer knyttet til IKT-fag som man må ta tak i.

Realfagsstrategien «Et felles løft for realfagene» ble lansert i 2006. Hovedmålene for strategien er å øke interessen for realfag og teknologi og styrke rekruttering og gjennomføring på alle nivåer av utdanningssystemet. I tillegg skal norske elevers realfagskompetanse styrkes, og man ønsker å øke jenteandelen på studier i matematikk, fysikk, kjemi og teknologifagene.

I takt med den økende digitaliseringen opplever stadig flere profesjoner som tidligere hadde lite innslag av IKT at digital kompetanse og bruk av digitale verktøy blir viktig. Dagens fagutdanninger må også være egnet til å møte morgendagens behov. Det er derfor viktig å sørge for at IKT-perspektivet inngår i annen relevant profesjonsutdanning, samt utdanning også på lavere nivå.

Selv om vi øker antallet uteksaminerte IKT-kandidater i årene fremover, vil det trolig ikke dekke etterspørselen etter IKT-kompetanse i samfunnet. Regjeringens arbeidsinnvandringspolitikk bygger på St.meld. nr. 18 (2007–2009) Arbeidsinnvandring. Regjeringen ønsker å legge til rette for enkel og effektiv rekruttering av nødvendig arbeidskraft fra utlandet.

EØS-området vil være hovedarena for norske arbeidsgiveres rekruttering av arbeidskraft fra utlandet. I 2009 ble kravet til arbeidstillatelse for EØS-borgere opphevet. I stedet ble det innført en registreringsordning, som innebærer at EØS-borgere som skal bo og arbeide i Norge i mer enn tre måneder må registrere seg hos politiet eller ved et servicesenter for utenlandske arbeidstakere.

Borgere fra land utenfor EØS- og EFTA-området, trenger fremdeles oppholdstillatelse for å arbeide i Norge. Tillatelse kan gis til faglærte arbeidstakere som har fått et konkret arbeidstilbud med norske lønns- og arbeidsvilkår. For å sikre rask rekruttering av arbeidskraft fra tredjeland, er det innført en ordning med tidlig arbeidsstart.

For å bedre informasjonen til utenlandske arbeidstakere som ønsker å arbeide i Norge, er Arbeids- og velferdsdirektoratet i gang med å opprette en egen nettportal.

4.1.1 IKT-forskning og utvikling

I 2009 ble det utført forskning og utvikling (FoU) innen IKT for 8,7 mrd. kroner i Norge. Dette utgjorde om lag 20 pst. av de samlede utgiftene til FoU i Norge.

Næringslivet står for ca. 80 pst. av FoU innen IKT. Mesteparten av dette (ca. 90 pst.) dreier seg imidlertid om utviklingsarbeid. Omtrent halvparten av næringslivets FoU skjer i næringer som tradisjonelt benytter mye IKT, men som ikke naturlig defineres som del av IKT-sektoren. I 2012 ble det lagt frem en evaluering av Norges forskningsråd og en fagevaluering av norsk IKT-forskning. Begge evalueringene gir uttrykk for at det er behov for å øke de offentlige investeringene i norsk IKT-forskning. Spørsmålet om bevilgninger til IKT-forskning vil håndteres i de ordinære budsjetttrundene.

Det offentlige bevilger ca. 2 mrd. kroner til forskning og utvikling innen IKT hvert år. En del av dette kommer som en andel av de årlige basisbevilgningene til universitetene og høgskolene. Bevilgningen går blant annet til å finansiere faste forsknings- og undervisningsstillinger. Forskningsrådets VERDIKT-program (Kjernekompetanse og verdiskaping i IKT) har vært det største norske IKT-programmet med offentlig støtte siden det ble etablert i 2007. Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) er Forskningsrådets program rettet mot FoU i næringslivet. Kunnskaps-, teknologi- og IKT-næringen står for 20 pst. av porteføljen. Skattefunn er en skattefradragordning for næringslivet. Norske bedrifter med forsknings- eller utviklingsprosjekter har rett til skattefradrag for kostnader knyttet til forskning og utvikling (FoU). I 2011 var IKT det mest brukte temaet i Skattefunn.

Nærings-ph.d. er en treårig doktorgrad som stipendiaten tar i en bedrift. Framover vil offentlig sektor ha stort behov for avansert IKT-kompetanse, særlig knyttet til digitalisering og omstilling. Mange aktører både ved forskningsinstitusjonene og i offentlig virksomhet har etterlyst en finansieringsmekanisme tilsvarende, og i tillegg til, nærings-ph.d. Her delfinansierer den offentlige aktøren et doktorgradsløp for egne ansatte innenfor kunnskapsområder som er viktige for virksomheten. Regjeringen har i Meld. St. 18 (2012–2013) annonsert at den vil følge opp dette ved å få utredet en ordning tilsvarende nærings-ph.d. også for offentlig virksomheter.

4.2 IKT til å stole på

Allerede i Sårbarhetsutvalgets rapport fra 2000, NOU 2000:24 Et sårbart samfunn, slås det fast at IKT-systemene er blitt en av samfunnets bærebjelker, og at samfunnet er blitt mer sårbart for svikt i disse systemene. Siden den gang er IKT-systemer blitt stadig mer sentrale, mer integrert i alle deler av samfunnet og viktigere for at samfunnet skal fungere nor-

malt. Forebyggende IKT-sikkerhet er derfor en viktig del av samfunnssikkerheten.

Informasjonssikkerhet er en kontinuerlig prosess. Den raske teknologiske utviklingen gjør at det stadig dukker opp nye sikkerhetsutfordringer i takt med introduksjon av nye produkter og tekniske løsninger, og endrede bruksmønstre. Sikkerhetsutfordringene omfatter alle nivåer i samfunnet, fra beskyttelse av enkeltpersoners pc-er og mobile enheter til beskyttelse av systemer som er avgjørende for samfunnskritiske funksjoner. Riksrevisjonen har tidligere avdekket en god del svakheter i informasjonssikkerheten i statsforvaltningen. Nasjonal sikkerhetsmyndighet slår fast i Rapport om sikkerhetstilstanden 2011 at samfunnsviktige IKT-systemer ofte ikke er godt nok sikret, og at truslene som virksomhetene blir utsatt for, øker.

Regjeringen har utarbeidet en egen strategi for informasjonssikkerhet. Arbeidet med informasjonssikkerhet har høy prioritet i regjeringen.

4.2.1 Situasjon og utfordringer

Trusler mot informasjonssikkerheten kan være både tilsiktede og utilsiktede og kan like gjerne handle om utilsiktet skade på fysisk infrastruktur som sabotasje mot datasystemene.

Sikker og forutsigbar tilgang på strøm vil være særlig kritisk for tilbyderne av IKT-infrastruktur og for virksomheter som er avhengig av IKT. Denne avhengigheten representerer en vesentlig sårbarhet i samfunnet. Et viktig tiltak for å forebygge negative konsekvenser av både naturhendelser, uhell eller sabotasje er å sørge for tilstrekkelig sikring av kritisk infrastruktur. Dersom infrastrukturen klassifiseres som et skjermingsverdig objekt etter regelverket, må det iverksettes sikringstiltak som skal forebygge identifiserte trusler og mulige hendelser. God sikring av kritisk informasjonsinfrastruktur er en viktig forutsetning for informasjonssikkerheten.

Behovet for sikkerhet må veies opp mot hensynet til miljø og samfunnsøkonomi når infrastrukturen planlegges og bygges ut.

Ikke-planlagt nedetid i IKT-systemer kan skyldes eksterne angrep, men det kan også skyldes uforutsette hendelser og menneskelige feil. Det er derfor viktig at man har planer og rutiner for hva som skal gjøres når en hendelse inntreffer – uavhengig av årsak.

I de årlige trusselvurderingene fra myndighetene blir det konstatert at trusselen knyttet til IKT-basert spionasje og sabotasje har økt de siste årene. Nasjonal sikkerhetsmyndighets avdeling NorCERT oppdager stadig flere IKT-hendelser i Norge. Antall håndterte IKT-hendelser er tredoblet fra 2007 til 2011. I tillegg er sakene som behandles mer alvorlige og krever mer oppfølging.

4.2.2 Ansvar for IKT-sikkerhet

Fagdepartementene har et overordnet ansvar for å ivareta sikkerheten i IKT-infrastrukturen i egen sektor, og for at det forebyggende arbeidet med IKT-sikkerheten i sektoren er tilfredsstillende. Den raske teknologiutviklingen og den stadig større betydningen av IKT-sikkerhet i samfunnet gjør at det er behov for å gjennomgå disse ansvarsforholdene jevnlig for å vurdere om det er behov for justeringer. Enkelte departementer har et særskilt ansvar knyttet til IKT-sikkerhet. I forbindelse med revisjonen av Nasjonale retningslinjer for informasjonssikkerhet ble ansvaret til disse departementene spesielt vurdert for å se om ansvarsdelingen fremdeles var den beste. Justis- og beredskapsdepartementet har fått et tydeligere ansvar for å ivareta helheten i regjeringens politikk for samfunnssikkerhet. Regjeringen overfører derfor ansvaret for forebyggende informasjonssikkerhet i sivil sektor fra Fornyings-, administrasjons- og kirke- departementet til Justis- og beredskapsdepartementet.

Flere regelverk pålegger virksomheter å ha et styringssystem for informasjonssikkerhet. Dette fremgår blant annet av e-forvaltningsforskriften som gjelder i hele offentlig sektor. Forskrift til personopplysningsloven gjelder både privat og offentlig sektor. I tillegg gjelder sikkerhetsloven i hele offentlig sektor og bestemte deler av privat sektor. I flere av regelverkene er det krav om at sikkerheten skal være tilpasset risikoen. Mange virksomheter – også private selskaper som banker og teleselskaper – forvalter imidlertid systemer som regnes som en del av den kritiske infrastrukturen. I slike tilfeller stiller de enkelte fagmyndighetene krav om kontinuitet i driften for de aktuelle systemene. Ved hendelser innenfor elektronisk kommunikasjon, er det et krav at virksomhetene skal varsle Post- og teletilsynet.

Det er viktig at forvaltningen selv gjør gode risiko- og sårbarhetsvurderinger. Datatilsynet, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Riksrevisjonen har avdekket svakheter i forvaltningens risikovurderinger. Det er påpekt at eksisterende sikkerhetstiltak ofte er fragmenterte og lite systematiske, og at arbeidet med informasjonssikkerhet verken er tilstrekkelig forankret i virksomhetens ledelse eller godt integrert i virksomhetsstyringen. Økt bruk av internasjonale sikkerhetsstandarder i statsforvaltningen vil kunne bidra til bedre helhet og systematikk i sikkerhetsarbeidet.

Den enkelte brukeren er i mange tilfeller blitt et av de viktigste forsvarsleddene mot tilsiktede IKT-hendelser. Dette gjør at kravene til brukerne øker. Bruk av nettsamfunn og sosiale nettverk skaper en rekke sikkerhetsutfordringer. Mangelfull sikkerhet hos privatpersoner kan også få konsekvenser for samfunnssikkerheten.

Selv om den enkelte har et ansvar for å utøve kritisk sans på nett, er dette vanskelig dersom man ikke har tilstrekkelig kunnskap og kompetanse. Både myndighetene og den enkelte arbeidsgiver har et ansvar for å sørge for at det finnes informasjon tilgjengelig, og for å arbeide for økt bevisstgjøring om informasjonssikkerhet. Det er mange offentlige og private aktører som arbeider aktivt for å øke sikkerhetskompetansen i befolkningen.

4.3 God og treffsikker virkemiddelbruk

De næringsrettede virkemidlene skal utløse samfunns- og bedriftsøkonomisk lønnsomme prosjekter som ellers ikke ville blitt iverksatt, uavhengig av bransje. Hensikten med et næringspolitisk virkemiddel er at det skal bidra til bedre utnyttelse av samfunnets ressurser enn hva som hadde vært tilfellet dersom virkemiddelet ikke hadde vært tatt i bruk. I dette ligger det at markedet fortsatt skal være den viktigste kilden til kapital for nye prosjekter, mens det offentlige skal kunne bidra der markedet svikter. Kun unntaksvis vil den offentlige finansieringen utgjøre mer enn 50 pst. av et prosjekts kostnader. Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd forvalter en stor andel av regjeringens næringsrettede virkemidler. De er opprettet blant annet for å motvirke markedsvikt knyttet til små og mellomstore bedrifter, forskning, utvikling og innovasjon.

Følgende tiltak er nevnt i meldingen:

- Nytt mandat for Investinor
Nærings- og handelsdepartementet vil vurdere å endre dagens føringer om spesifikke satsingsområder for å bidra til større grad av fleksibilitet. I tillegg vil eierskapet til Investinor bli overført fra Innovasjon Norge til Nærings- og handelsdepartementet.
- Forenkling av Innovasjon Norges virkemiddelportefølje
Nærings- og handelsdepartementet vil be de to viktigste aktørene (Innovasjon Norge og SIVA) om å foreta en gjennomgang av selskapenes samlede virkemiddelportefølje. Innovasjon Norge vil få i oppdrag å foreslå konkrete tiltak for denne type forenkling og vurdere oppfølging i samarbeid med eiere og berørte departement.
- Nye landsdekkende såkornfond
Nærings- og handelsdepartementet foreslår å opprette nye landsdekkende såkornfond, og at Innovasjon Norge får ansvaret for å forvalte statens eierandeler.
- Melding til Stortinget om immaterielle rettigheter
Nærings- og handelsdepartementet vil legge frem en egen melding til Stortinget om immaterielle rettigheter hvor man gjør rede for immaterielle rettigheters betydning for innovasjon og verdiskaping.

5. Del IV – Gjennomføring

5.1 Ansvar, oppfølging og realisering

Digital agenda markerer de viktigste innsatsområdene regjeringen vil jobbe med for å fremme økt verdiskaping og innovasjon gjennom bruk av IKT.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har det overordnede ansvaret for å samordne IKT-politikken. Denne rollen omfatter et pådriveransvar for viktige områder knyttet til informasjonssamfunnet, et ansvar for å identifisere og følge opp sektorovergrepene spørsmål, og et ansvar for å initiere og koordinere tverrgående tiltak. Dette omfatter blant annet å utarbeide oversikter og strategier for den samlede IKT-politikken.

IKT-politikken henger sammen med en rekke andre politikkområder. Arbeidet med denne meldingen har derfor vært gjennomført i samarbeid med mange departementer.

Det overordnede oppfølgingsansvaret for mange av tiltakene og politikkområdene i meldingen ligger hos andre departementer enn Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil imidlertid ha det overordnede ansvaret for å følge opp fremdrift og resultater, i dialog med de øvrige departementene.

Arbeidet med meldingen har også vært basert på dialog og kommunikasjon med eksterne aktører, både enkeltbedrifter, ideelle organisasjoner, interesseorganisasjoner og representanter fra akademien og FoU-miljø. Regjeringen vil bygge videre på dette samarbeidet i oppfølgingen av meldingen. Regjeringen vil derfor etablere møteplasser og nettverksarenaer.

Regjeringen ønsker at meldingen til Stortinget om digital agenda for Norge skal være en relevant og styrende strategi, også for næringsliv, interesseorganisasjoner, akademien og FoU-miljø, samt frivillige og det sivile samfunn.

Vi vil også følge utviklingen over tid, både når det gjelder utbredelsen av IKT i samfunnet og hvordan IKT skaper vekst og verdiskaping.

IKT-utviklingen er grenseoverskridende i sin natur. Det betyr at den norske IKT-utviklingen i stor grad følger den internasjonale utviklingen og internasjonale rammevilkår. Regjeringen vil derfor legge vekt på å følge opp internasjonale programmer og satsinger, på nordisk nivå, i EU og OECD, og i dialog med enkeltland.

5.2 Økonomiske og administrative konsekvenser

Meldingen til Stortinget om Digital agenda for Norge angir hvordan regjeringen vil legge til rette for at Norge som samfunn utnytter mulighetene IKT og Internett gir for verdiskaping og innovasjon.

I meldingen drøftes en rekke tiltak med potensielt store nyttevirkinger for aktører i privat og offentlig sektor og for samfunnet som sådan. Mange av tiltakene vil også innebære kostnader, og må vurderes opp mot gevinstene på kort og lang sikt. Gevinstene oppstår ofte andre steder enn der investeringen skjer, og gjerne noen år senere. Det kan derfor være utfordrende å estimere virkninger. Svært mange av tiltakene i meldingen dreier seg om å vurdere behovet for, og utforming av, eventuelle politikkendringer. Det kommende utredningsarbeidet vil også omfatte de økonomiske og administrative konsekvensene av aktuelle tiltak. Kostnadene ved de tiltakene som er beskrevet i meldingen, dekkes innenfor berørte departementers gjeldende budsjettammer.

6. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Lillian Hansen, Arne L. Haugen, Ingrid Heggø og lederen Terje Aasland, fra Fremskrittspartiet, Per Roar Bredvold, Harald T. Nesvik og Torgeir Trædal, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Svein Flåtten og Torgeir Dahl, fra Sosialistisk Venstreparti, Alf Egil Holmelid, fra Senterpartiet, Irene Lange Nordahl, og fra Kristelig Folkeparti, Steinar Reiten, viser til Meld. St. 23 (2012–2013) Digital agenda for Norge, IKT for vekst og verdiskaping, som Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har lagt frem for Stortinget. Komiteen viser til at formålet med denne meldingen er å legge frem regjeringens politikk for hvordan Norge som samfunn utnytter mulighetene IKT og Internett gir for verdiskaping og innovasjon.

Komiteen viser til at ifølge en studie fra universitetet i Groningen kan 50 pst. av produktivitetsveksten i Europa tilskrives bruk av IKT og Internett. En analyse gjennomført av McKinsey i ni utvalgte land anslår at 21 pst. av BNP-vekst i perioden 2004–2009 kan tilskrives Internett alene.

Komiteen viser til tall fra SSB for 2010 som viser at IKT-sektoren hadde en omsetning på 202 mrd. kroner, og en verdiskaping på 79 mrd. kroner. Dette utgjør nær 5 pst. av samlet verdiskaping i fastlands-Norge. Det jobbet 74 000 mennesker i IKT-sektoren i Norge dette året. Det utgjør i underkant av 3 pst. av samtlige sysselsatte personer i Norge. Komiteen mener betydningen av IKT-sektoren bare vil bli stadig viktigere for et effektivt moderne samfunn, og at det understreker viktigheten av det offentliges rolle som tilrettelegger for gode, generelle rammebetingelser for markedsaktørene.

Komiteen viser til at regjeringen i meldingen fremhever at norsk næringsliv preges av mange små bedrifter og at Norge har få store industrielle aktører sammenlignet med mange av våre samarbeidspartnere. Bedriftene har et ganske lite hjemmemarked for sine varer og tjenester, og avstanden til de store markedene er stor. Vi har et høyt kostnadsnivå, noe som gjør at vi stadig må øke vår produktivitet for å kunne være konkurransedyktige internasjonalt. Samtidig har Norge et kompetent og omstillingsvillig næringsliv.

Komiteen viser til tall fra OECD som sier at Norge har høy verdiskapning pr. timeverk i fastlandsøkonomien. Tall fra 2011 viser at det bare er Luxemburg og Irland som kom bedre ut. Ved aktiv bruk av IKT kan vi øke verdiskapningen og produktiviteten ytterligere.

Komiteen merker seg at regjeringen legger til grunn at IKT også i årene som kommer vil være kilde til betydelige forbedringer i samfunnet gjennom vekst og produktivitet og på den måten også være viktig for vår vekst og velferd.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser videre til at regjeringen i 2012 presenterte Digitaliseringsprogrammet for offentlig sektor for å bidra til at IKT i offentlig sektor blir benyttet til å frigi ressurser og fremme produktivitet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener generelt at denne meldingen ikke i tilstrekkelig grad adresserer det store uutnyttede potensialet for norsk næringsliv som finnes for innovasjon, økt produktivitet, forbedret konkurransekraft og muligheter til økt verdiskapning ved riktig fremtidig bruk og organisering av IKT i det offentlige, ikke minst ved samarbeidet på tvers av forvaltningsområder og forvaltningsnivåer. Disse medlemmer peker i den sammenheng på at produktivitetsøkningen i norsk næringsliv er fallende og at den er særlig sterkt fallende i offentlig sektor. I tillegg er Norge i OECD-sammenheng bare gjennomsnittlig når det gjelder innovasjon og svakere enn gjennomsnittet når det gjelder IKT-innovasjon. Disse medlemmer mener derfor at meldingen, i stedet for å beskrive den nåværende situasjon for IKT-utvikling i det offentlige, burde vært langt mer offensiv på hvordan en samordnet IKT-politikk i det offentlige kunne utløst effektivitetsgevinster i offentlig forvaltning og gitt positive ringvirkninger for næringslivet ellers. Disse medlemmer viser til at særskilt Riksrevisjonen har pekt på samordning av forvaltningsnivåenes bruk av IKT-systemer som det tiltaket som vil ha

mest virkning for å effektivisere offentlig sektor. Disse medlemmer mener at for å oppnå en slik effektivitetsvirkning for offentlig sektor, vil det være nødvendig å se på hvordan IKT-teknologi kan benyttes til endring og effektivisering av forvaltningen, ikke minst i den sektorovergripende samhandlingen mellom forvaltningsområder og nivåer. Disse medlemmer mener at meldingen i altfor liten grad adresserer denne fremtidige problematikken. Dette er en problematikk som er helt nødvendig å løse hvis vi skal opprettholde dagens velferdssamfunn samtidig som vi ser fallende produktivitetsøkning og sviktende innovasjon i Norge, og en stadig økende offentlig sektor i en tid hvor det private næringslivet sliter med sviktende konkurransekraft bl.a. som følge av et kostnadsnivå som er 70 pst. høyere enn hos våre handelspartnere i Europa.

Digital deltakelse

Komiteen viser til at Norge sammen med Island har den befolkningen i Europa som bruker Internett oftest. Norge er i verdenstoppen i bruk av Internett på en rekke områder, for eksempel bruker 86 pst. nettbank.

Komiteen viser til at regjeringen har flere mål for digital deltagelse, og vil særlig peke på målet om at alle som ønsker det, kan bruke digitale verktøy og tjenester. I løpet av fem år skal antallet som ikke er på nett være halvert fra 270 000 til 135 000. Komiteen støtter arbeidet for at folk skal være kompetente brukere av Internett og digitale tjenester. Særlig skolen er en viktig arena for å utjevne digitale forskjeller og bidra til at alle skal være i stand til å ta del i den digitale tidsalder.

Komiteen merker seg at Norge er i europa- og verdenstoppen i bruk av Internett på en rekke ulike områder. For eksempel bruker 86 pst. nettbank mot 80 pst. i andre nordiske land og 37 pst. i EU totalt. Andre områder der nordmenn er aktive på nett er kjøp av varer og tjenester, kontakt med offentlige myndigheter og sosiale nettverk. Komiteen har merket seg at Seniornett Norge anslår at over 700 000 ikke kan benytte e-post. Dette er et forhold som bør vies stor oppmerksomhet. Å skaffe bedre statistikk og kunnskap om befolkningens digitale deltakelse, herunder gruppen eldre over 79 år, vil også være viktig i oppfølgingen av meldingen.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti vil imidlertid understreke at antallet personer som er på nett, ikke er noe uttrykk for den digitale kompetansen i befolkningen. Det er grunn til å være oppmerksom på at det å være på nett en gang i løpet av 3 måneder ikke gir noe som helst uttrykk for kompetanse, noe som også fremgår av meldingen.

Disse medlemmer viser til at antallet personer som ikke kan bruke e-post antagelig er langt større og viser til at Seniornett Norge i høringen anslo antallet til over 700 000 personer. Dette er et forhold som må ha stor oppmerksomhet fra myndighetenes side når alle skal få sin egen digitale postboks for kommunikasjon med offentlige myndigheter.

Bredbånd

Komiteen viser til at en rekke studier dokumenterer at tilgang til og bruk av bredbånd er positivt både for sysselsetting og verdiskaping. Komiteen har merket seg at nesten alle husstander i Norge i dag har mulighet til å koble seg til bredbånd, og at regjeringen mener at stadig flere fremover vil ønske høyere hastighet på sitt bredbånd.

Komiteen er enig med regjeringen i at det bør føres en teknologinøytral politikk, for å sikre virksom konkurranse mellom ulike teknologiske plattformer og at bredbåndsutbygging først og fremst er markedsaktørens jobb, men at det i områder med markedsvikt kan gjøres gjennom det offentlige anskaffelsesregelverket, slik at ulike teknologier og ulike aktører kan konkurrere.

Komiteen viser til at regjeringen vil iverksette ulike tiltak for å nå målet om bredbånd til alle og at regjeringen har kunngjort at frekvenser som ble frigjort da det analoge tv-nettet ble slukket, skal benyttes til mobile bredbåndstjenester i Norge. Komiteen støtter dette arbeidet, og gir sin tilslutning til kravene om dekningsgrad i anbudsrunder.

Komiteen registrerer at regjeringen vil arbeide for mest mulig kostnadseffektive føringsveier, slik at det blir lønnsomt å bygge ut bredbånd. Dette vil blant annet omfatte å bidra til enklere regler for graving i offentlig grunn.

Komiteen har merket seg at Statens kartverk arbeider med felles standard for utveksling av data om kabler og ledninger, og at Samferdselsdepartementet vil fastsette en forskrift etter vegloven om ledninger i og langs veg. Komiteen merker seg også at regjeringen vil vurdere behovet for gravekoordinering utover der det finnes i dag.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti vil i denne sammenheng peke på at en ny nasjonal graveforskrift ennå ikke er på plass, noe disse medlemmer mener er uheldig. Det vises i denne sammenheng til representantforslag fra Høyre om bredbåndsutbygging, Dokument 8:88 S (2012–2013). I representantforslaget vises det til NOU 2:2013 Hindre for digital verdiskaping, som oppsummerte situasjonen slik:

«De siste årene har mange aktører påpekt at manglende nasjonal regulering for graving har vært en betydelig barriere for utbygging. Samferdselsdepartementet presenterte i november 2012 en evaluering av ulike løsninger for en nasjonal graveforskrift. Evalueringens anbefalinger går i retning av mer effektiv graving i landets kommuner. (...) Regjeringen må sørge for å få på plass den nasjonale graveforskriften og dessuten sikre enkel tilgang til master for utbygging av både faste og trådløse nettverk.»

Det vises videre til at det i representantforslaget ble lagt vekt på at usikkerhet knyttet til såkalt microtrenching må fjernes. Microtrenching er en betegnelse på en billig metode for å legge bredbånd i forbindelse med blant annet veiarbeid. I NOU 2:2013 Hindre for digital verdiskaping fremkom følgende:

«Det er likevel spørsmål knyttet til hvorvidt regelverket åpner eller blokkerer for såkalt microtrenching, noe som ville gjort bredbåndsutbygging vesentlig rimeligere. Et uklart og differensiert regelverk er etter Digitalutvalgets mening en viktig barriere for bredbåndsutbygging.»

Næringsliv og handel

Komiteen viser til at IKT-næringen er viktig for verdiskapingen i Norge. I en undersøkelse blant 2 000 bedriftsledere svarer 76 pst. at utvikling av nye IKT-løsninger blir stadig viktigere for konkurransekraften i egen bransje. Komiteen viser til at regjeringens mål er at vi skal ha et mest mulig digitalt næringsliv, og at regjeringen har satt et mål om at bedriftenes administrative kostnader skal reduseres med 10 mrd. kroner innen utgangen av 2015. Som et av de viktigste bidragene til forenklingsarbeidet er omlegging til elektronisk rapportering og utvikling av gode elektroniske tjenester rettet mot næringslivet. Komiteen mener digitale forretningsprosesser er viktige, ikke minst i et land som Norge hvor arbeidskraften er så dyr at det er lønnsomt å innføre teknologi som sparer manuelt arbeid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at regjeringen har satt i verk en rekke tiltak der IKT benyttes for å oppnå forenkling for norsk næringsliv. Det gjelder blant annet elektronisk dialog med arbeidsgiver, EDAG, og en omfattende satsing på videreutvikling av Altinn.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener imidlertid at regjeringens arbeid på dette området ikke er tilstrekkelig. Tilgjengelig teknologi bør i enda større grad brukes som et verktøy for en brukervennlig offentlig sektor. Digital infrastruktur må fungere på tvers av myndighetsnivå, sek-

tor- og samfunnsområder. Disse medlemmer mener at IKT bør bidra til økt gjennomføringskraft og en velfungerende offentlig tjenesteproduksjon med høy effektivitet. Det vises i denne sammenheng til en rekke representantforslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre med konkrete forenklingsforslag, jfr. Dokument 8:96 S (2011–2012) Representantforslag om forenklinger i rapportering, skjemaer og regelverk for næringslivet, Dokument 8:97 (2011–2012) Representantforslag om bestemmelser om oppbevaringsplikt for regnskapsdokumenter, Dokument 8:98 S (2011–2012) Representantforslag om resultatmåling av forenklingsoffset og Dokument 8:99 S (2011–2012) Representantforslag om etablering av et eget «Regelråd».

Disse medlemmer vil understreke at digitalisering må følges av en sentralisering av innrapportering, slik at næringslivet får færre enheter å forholde seg til og at data i offentlig sektor i mye større grad kan gjenbrukes.

Komiteen viser til at nordmenn i 2011 kjøpte varer og tjenester over nettet for ca. 22 mrd. kroner og at antallet nordmenn som handler på nett har steget for hvert år. Over landegrensene i EU er forbrukernes netthandel mer beskjedne, og bare 3,4 pst. av omsetningen i europeisk detaljhandel skjer over nett. Komiteen merker seg at Nærings- og handelsdepartementet, i samarbeid med Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, vil følge opp EUs forslag til ny forordning om eID og e-signatur.

Komiteen viser til at skytjenester kan bidra til rimelige og fleksible lagringsløsninger, både for næringslivet og offentlige virksomheter. Komiteen mener det er viktig at det legges til rette for sikker og forutsigbar bruk av slike tjenester, og at det norske regelverket bør tilpasses dette.

Digitalt innhold og viderebruk av offentlige data

Komiteen viser til at digitaliseringen og Internett har endret mange bransjer. For eksempel har overgangen til en digital medie- og innholdsøkonomi skapt nye arbeidsplasser, samtidig som arbeidsplasser knyttet til de tradisjonelle medieformene forsvinner. Studier viser imidlertid at for hver arbeidsplass som forsvinner på grunn av internettøkonomien, genereres 2,6 nye.

Komiteen vil understreke at mest mulig offentlige data må bli gjort tilgjengelig for viderebruk. Tilgjengeliggjøring av offentlige data kan bidra til å nå mål som utvikling av nye tjenester, demokratisk kontroll og effektivisering i offentlig sektor. Komiteen viser til at de norske viderebruksreglene er basert på EUs viderebruksdirektiv (PSI-direktivet) fra 2003, og komiteen har merket seg at Forny-

ings-, administrasjons- og kirkedepartementet, i samarbeid med Justis- og beredskapsdepartementet, vil vurdere om virkeområdet for offentlighetslovens bestemmelser om viderebruk bør utvides.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser i den anledning til at en samlet justiskomite i innstillingen til offentlighetsloven støttet at tilgjengelig offentlig informasjon skal være kostnadsfri og at dersom slik informasjon er innsamlet i henhold til lovgivning, skal den uansett kunne benyttes fritt eller maksimalt ha en pris som dekker merkostnadene ved å gjøre slik informasjon tilgjengelig.

Komiteen viser til at det er et meget stort potensial i viderebruk av offentlige data som i dag ikke utnyttes. Arbeidet med å få til dette må påskynnes.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at regjeringen vil stimulere til at mest mulig offentlige data blir gjort tilgjengelig for videre bruk, og at mest mulig data skal være tilgjengelig gratis eller til en lav pris. Flertallet viser også til at justiskomiteen ved behandling av offentlighetsloven ga sin støtte til «at tilgjengelig informasjon som hovedregel skal være gratis».

Et viktig mål med reglene for videre bruk er at alle som får tilgang til informasjon, skal få tilgang på like vilkår. Et annet mål er å bidra til at kostnadene for tilgang skal være lave og forutsigbare. Flertallet merker seg også at de fleste offentlige virksomheter omfattes av viderebruksbestemmelsene, som nå er en del av offentlighetsloven.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at dette bl.a. innebærer fjerning av restriksjon på informasjonen, uklar og inkonsistent prising på gjenbruk av informasjonen og tidkrevende og kompliserte prosedyrer forbundet med rettigheter. Disse medlemmer viser til at dette spesielt gjelder geodata og eiendomsinformasjon på rådatanivå, et område som innebærer et betydelig potensial for verdiskaping og utvikling av digitale tjenester og forbedrede publikumstjenester ved økt tilgjengelighet. Disse medlemmer viser til at det er uholdbart at meldingen ikke har noen plan eller gir noen vurderinger for hvordan og når kart fra Statens kartverk og statistikk fra SSB kan bli gjort tilgjengelig for alle. Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremlegge en plan for når og hvordan kartdata- og eiendomsinformasjonsdata kan bli gjort tilgjengelige som rådata for alle»

Helse og omsorg

Komiteen viser til at Norge i 2011 brukte om lag 250 mrd. kroner på helse- og omsorgsformål. Helse- og omsorgssektoren er mindre digitalisert enn mange andre sektorer, selv om det finnes mye avansert medisinsk teknologi. Komiteen er enig med regjeringen i at det betyr at det er et stort rom for positive endringer for sektoren og brukerne. Komiteen viser til at Helsedirektoratet i en rapport fremhever at man er nødt til å ta i bruk standarder for å lykkes med innføring av velferdsteknologi. Dette er komiteen enig i, da det er viktig for brukerne at løsningene fungerer problemfritt på tvers av utstyrsleverandører.

Komiteen merker seg i denne forbindelse at Helse- og omsorgsdepartementet arbeider med et lovforslag om bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi for demente og andre omsorgstrengende uten samtykkekompetanse.

Komiteen viser til at regjeringen ser på helse- og velferdsteknologi som en vekstbransje som norsk næringsliv i økende grad kan ta del i. For å lykkes bør det utvikles enda sterkere innovasjonsarenaer der kunnskapsmiljø, næringsliv og offentlige virksomheter kan møtes. Komiteen viser også til at visse typer velferdsteknologi kan skape utfordringer for personvernet. Det er viktig at det etableres gode personvernløsninger. Personvernutfordringer i velferdsteknologien ble utredet av Helsedirektoratet i 2012.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at helsesektoren fortsatt er preget av mange proprietære løsninger, tilfeldige investeringer, manglende standardisering og liten kompatibilitet. Norge har et fragmentert helsevesen, og IKT-løsningene bærer også preg av det. Sykehusprosessen i Oslo-området har synliggjort noen av de utfordringene sektoren står overfor, og Sykehuset Østfold når nå også et kritisk punkt i fremdriftsplanen, hvor IKT-løsningene må være på plass for å kunne holde fremdriften. Dette illustrerer at det er viktig å få løst de akutte problemene i sektoren parallelt med at det utvikles bedre egnede løsninger for fremtiden. Disse medlemmer vil påpeke viktigheten av at det utvikles standarder som favner hele helse- og omsorgssektoren, slik at en ikke fortsatt opplever store hindre i meldingsutvekslingen. Disse medlemmer viser i denne forbindelse til merknader i innstillingen fra helse- og omsorgskomiteen om én

innbygger – én journal. Digitale tjenester i helse- og omsorgssektoren, Innst. 224 S (2012–2013).

Disse medlemmer viser til rapporten «Investeringer i spesialisthelsetjenesten» fra januar 2011, utarbeidet av McKinsey for NSF og Legeforeningen. Investeringsnivået for IKT i Norge har ligget under sammenlignbare land. I Sverige var totale kostnader til IKT per innbygger omtrent 40 prosent høyere enn i Norge. I rapporten heter det at «Et planlagt investeringsløft innen IKT forventes å ha gevinster knyttet til både pasientsikkerhet, kvalitet, mer effektive arbeidsprosesser og bedre ressursutnyttelse». Rapporten påpeker også at «Det kan settes spørsmålstegn ved om det er hensiktsmessig at RHF-ene i hovedsak skal bære disse investeringsutgiftene alene, slik de gjør i dag». Disse medlemmer viser i denne forbindelse til et felles representantforslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre om tiltak for å sikre kvalitet og pasientsikkerhet under omstillingsprosessen ved Oslo universitetssykehus, jf. Dokument 8:24 S (2011–2012) og Innst. 137 S (2011–2012). Her ble det tatt til orde for å opprette et fond på 10 mrd. kroner som over fem år skulle stilles til rådighet for dette i form av en rentekompensasjonsordning.

IKT og klima

Komiteen viser til at den globale veksten i IKT isolert sett vil bidra til økte klimagassutslipp, men at IKT også potensielt kan bidra til å redusere utslippene. Komiteen merker seg at regjeringen ønsker å legge til rette for å redusere energiforbruket og utslippene knyttet til produksjon og bruk av IKT (såkalt Grønn IKT), erstatte fysiske produkter med digitale alternativer som medfører miljøfordeler (såkalt avmaterialisering) og å bruke IKT som verktøy for å redusere energiforbruk, materialbruk og utslipp (såkalt Smart IKT). Komiteen registrerer at blant regjeringens tiltak er at norske strømkunder skal få installert mer avanserte måle- og styresystemer innen 1. januar 2019 og at Statsbygg vil stille krav til dokumentasjon av klimagassberegning fra alle nybyggprosjekter i henhold til etatens miljøstrategi og miljømål for 2011–2014.

Digitalisering i offentlig sektor

Komiteen viser til at Norge er langt fremme på å levere digitale tjenester til næringslivet. Komiteen er enig med regjeringen i at det fortsatt er en vei å gå. En kartlegging gjort av Difi i 2011 viser at bare rundt 30 pst. av de 100 mest brukte statlige tjenestene er fulldigitalisert. Komiteen registrerer at regjeringen har gitt alle departementer ansvar for å følge opp at underliggende virksomheter, inkludert helseforetak, kan tilby skjemaer, søknader og rapporter digitalt innen første halvdel av 2015. Komiteen

viser til at regjeringen også peker på digitalisering i Nav, justissektoren og i folkeregisteret som tiltak for digitale tjenester til innbyggerne.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil understreke betydningen av digitalisering av offentlig sektor for å ta ut potensialet for vekst og verdiskaping ved bruk av IKT. Det er et politisk ansvar å arbeide for å legge til rette for at markedsaktørens kompetanse og kunnskaper kan nyttes på en samfunnsmessig god måte.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti vil understreke at det er digitalisering av offentlig sektor som er den statlige hovedoppgave når det gjelder å ta ut potensialet for vekst og verdiskaping ved bruk av IKT. På andre områder vil markedsaktørene selv drive frem utviklingen slik det til nå er skjedd, men i offentlig sektor er det et politisk ansvar å arbeide for å legge til rette for at markedsaktørens kompetanse og kunnskaper kan nyttes på en samfunnsmessig god måte.

Komiteen viser til Digitaliseringsprogrammet «På nett med innbyggerne» som ble lagt fram i 2012. Der legges det opp til at digital kommunikasjon skal være hovedregelen i fremtiden. Komiteen støtter dette.

Komiteen viser til at i statsbudsjettet for 2013 er det skissert flere digitaliseringstiltak: Nav, politidirektoratet og omsorgssektoren, samt fellesløsninger som Altinn, sikker digital postkasse og EDAG.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser også til ID-porten som gir tilgang til mer enn 341 nettjenester fra 288 offentlige virksomheter. Flertallet viser videre til at Fornyings- og administrasjonsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet aktivt har støttet KommIT (Program for IKT-samordning i kommunesektoren).

Flertallet viser til at regjeringen fremmet Prop. 116 L (2012–2013) for Stortinget 12. april 2013. Lovproposisjonen har forslag til endringer i forvaltningsloven med henblikk på å legge til rette for digitalkommunikasjon som hovedregel.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener dette arbeidet burde bli drevet frem raskere. På infrastrukturens side er det i dag fjorten statlige parallelle nett som forsyner sin «etat» med kapasitet til transport av informasjon. Det er mer enn seks

hundre statlige datasentre hvor informasjon blir behandlet og lagret, i tillegg til kommunale datanett og datasentre. Disse medlemmer mener det er viktig å sentralisere mer av arbeidet med de statlige digitaliseringsprosessene for å realisere gevinster i bedre tjenester og mindre byråkrati. Disse medlemmer viser til at IKT Norge har estimert et potensial for effektivisering av dette området til at det offentlige årlig kan spare 2 mrd. kroner.

Disse medlemmer viser til at en vellykket digitalisering av offentlig sektor er helt sentralt for modernisering av offentlig sektor. En modernisering av offentlig sektor på dette feltet vil gi bedre tjenester for innbyggerne og besparelser. Disse medlemmer viser til representantforslag fra Høyre om nye ideer og bedre løsninger for anskaffelser i offentlig sektor, Dokument 8:45 S (2012–2013). I representantforslaget vises det til at teknologiutvikling vil være viktig i forbindelse med offentlige innkjøp i kommunesektoren, og særlig i tilfeller av koordinerte innkjøp kommuner imellom. utfordringene i kommunal sektor er ikke av ny dato, men har vokst i takt med teknologiutviklingen i samfunnet for øvrig. For å oppnå billigere og riktigere innkjøp er det viktig at ulike kommuners systemer kan «snakke sammen». Disse medlemmer mener det er viktig at det fremover vurderes hvordan statlig sektor kan bidra til å løfte frem teknologiutvikling i kommunesektoren, for å nå målet om billigere og bedre innkjøp.

IKT-kompetanse og FoU

Komiteen viser til at IKT muliggjør omstilling og produktivitetsvekst i alle sektorer, og at det derfor er viktig å sikre et IKT-faglig perspektiv i andre relevante profesjonsutdanninger. Komiteen registrerer at regjeringen legger til grunn at vi ikke har god nok kunnskap om hvorfor antallet som søker seg til høyere IKT-utdanning har sunket så kraftig. Komiteen registrerer videre at mange bedrifter derfor rekrutterer relevant kompetanse fra utlandet og at Arbeidsdepartementet har bedt OECD om å gjennomgå de norske reglene og tiltakene og vurdere om de legger til rette for den ønskede arbeidsinnvandringen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen har satt i gang tiltak for å øke søknaden til studieplasser innen realfag og teknologi. Tall fra Samordna opptak viser en positiv økning i søknader til IKT og naturvitenskapelige fag i 2012. Det har vært 25 pst. økning på ingeniørfagene sammenlignet med 2011. Det er imidlertid behov for et godt samarbeid mellom næringslivet, utdanningsinstitusjonene og myndighetene for å utdanne flere IKT-kandidater. Flertallet

viser til at regjeringen legger opp til slikt samarbeid blant annet ved at universitet og høgskoler etablerer Råd for samarbeid med arbeidslivet.

Flertallet viser til at det bevilges 2 mrd. kroner til forskning og utvikling innen IKT hvert år. Det vises videre til at en internasjonal ekspertkomité har evaluert norsk IKT-forskning og konkludert med at den holder et høyt nivå, men at det er potensial for forbedring. Det blir blant annet anbefalt å utarbeide en nasjonal strategi for IKT-forskning. En slik strategi er under utarbeidelse, og vil bli lagt fram i år.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at det over flere år har vært utdannet for få studenter i forhold til etterspørselen i Norge, noe som har ført til en nasjonal mangel på egen kompetanse. Enda mer betenkelig er de notorisk for lave bevilgningene til IKT-forskning over tid, noe som også kan bidra til redusert interesse for faget. Disse medlemmer viser til at 80 pst. av all IKT-forskning i Norge gjøres av det private næringsliv og at flere evalueringer har slått fast at den offentlige satsingen på IKT-forskning henger etter. Disse medlemmer mener at denne meldingen ville vært en god anledning til å tydeliggjøre et høyere ambisjonsnivå enn det eksisterende fra regjeringens side.

IKT til å stole på

Komiteen viser til at det allerede i Sårbarhetsutvalgets rapport NOU 2000:24 Et sårbart samfunn, ble slått fast at IKT-systemene er blitt en del av samfunnets bærebjelker og at samfunnet er blitt mer sårbart for svikt i disse systemene. Komiteen registrerer at mange tenker på datakriminalitet når man snakker om trusler mot informasjonssikkerheten, men at trusler mot informasjonssikkerheten også kan være utilsiktede. Samfunnet er blitt mer sårbart for korte driftsavbrudd i systemer og nett.

Komiteen merker seg regjeringens tiltak for informasjonssikkerhet, blant annet at Norwegian Computer Emergency Response Team (NorCERT) fra 2013 blir betydelig styrket, slik at senteret kan døgnbemannes. Komiteen viser til at det fortsatt er for mange uavklarte ansvarsområder i myndighetsutøvelsen når det gjelder informasjonssikkerhet, men mener det er en viktig og nødvendig endring at forebyggende sikkerhet flyttes fra Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet til Justis- og beredskapsdepartementet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til betydningen av at regjeringen klart må definere hva som er kritisk, digital infrastruktur. Disse medlemmer mener det er av stor betyd-

ning at regjeringen klart har definert hva som er myndighetenes ansvar for sikkerhet i kritisk, digital infrastruktur, samt at ett departement gis ansvaret for landets informasjonssikkerhet. Disse medlemmer ser det som særlig viktig at regjeringen sørger for å styrke kompetansen innen informasjonssikkerhet, gjennom utdanning og forskning, samt deltar aktivt i det internasjonale arbeidet for bedre informasjonssikkerhet, både på militær og sivil side.

Disse medlemmer viser til at de omfattende problemene knyttet til utvikling av hensiktsmessige IKT-verktøy i politiet har vært kjent i lang tid. Moderne og oppdaterte IKT-løsninger i politietaten er en forutsetning for at norsk politi skal kunne jobbe mer effektivt og målrettet enn i dag med å analysere, forebygge og bekjempe kriminalitet. Gamle og utdaterte systemer som ikke «snakker» med hverandre fører til dobbeltarbeid og lite fornuftige arbeidsprosesser. Disse medlemmer har merket seg at Riksrevisjonens anslag viser at det kan være svært mange årsverk å spare på bedre IKT-systemer og bedre bruk av dagens IKT-systemer.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser i denne forbindelse til representantforslag fra stortingsrepresentantene André Oktay Dahl, Anders B. Werp og Erna Solberg om IKT i politiet, ikrafttredelse av ny straffelov mv., Dokument 8:40 S (2012–2013).

God og treffsikker virkemiddelbruk

Komiteen er enig med regjeringen i at IKT-sektoren, som øvrige deler av næringslivet, bør ha gode, generelle rammebetingelser. Komiteen viser til at regjeringen i Meld. St. 23 (2012–2013) som de viktigste fremhever effektiv skattlegging, infrastruktur, kompetanse, kapitaltilgang og andre mekanismer som fremhever innovasjon og konkurransevne.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at ifølge OECD er det bare Luxemburg og Irland som har høyere verdiskapning per timeverk enn Norge (tall for 2011). Det er imidlertid et potensial for økt verdiskapning ved bevisst satsing på IKT.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til Meld. St. 22 (2011–2012) Verktøy for vekst, der regjeringen presenterer virkemidler for en aktiv næringspolitikk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Norge nå opplever en historisk lav produktivitetsvekst sammenlignet med andre

land, noe som er svært betenkelig når vi i tillegg har et kostnadsnivå som er 70 pst. høyere enn hos våre handelspartnere. Disse medlemmer vil understreke at det er en sterk sammenheng mellom utvikling og bruk av IKT og vår produktivitet og at dette bør reflekteres sterkere i innsatsen innenfor forskning og utdanning enn det som har vært tilfellet i de senere årene.

Ansvar, oppfølging og realisering

Komiteen viser til at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har det overordnede ansvaret for å samordne IKT-politikken, og at departementet vil videreutvikle statistikk og indikatorer om IKT-utviklingen.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Komiteen merker seg at kostnadene ved de tiltakene som er beskrevet i meldingen, dekkes innenfor berørte departementers gjeldende budsjettrammer.

7. Uttalelser fra transport- og kommunikasjonskomiteen

Komiteens utkast til innstilling ble 23. mai 2013 oversendt transport- og kommunikasjonskomiteen til uttalelse. Transport- og kommunikasjonskomiteen uttaler følgende i brev av 28. mai 2013:

«Transport- og kommunikasjonskomiteen viser til de respektive partiers merknader i næringskomiteens utkast til innstilling datert 23. mai 2013, og har for øvrig ingen merknader.»

8. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen snarest fremlegge en plan for når og hvordan kartdata- og eiendomsinformasjonsdata kan bli gjort tilgjengelige som rådata for alle.

9. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å fatte følgende

vedtak:

Meld. St. 23 (2012–2013) – om digital agenda for Norge – vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 28. mai 2013

Terje Aasland

leder

Svein Flåten

ordfører

